

UNIVERZITETNA KNJIŽNICA MARIBOR

Katja Miklič

**OBLIKOVANJE JAVNEGA PROSTORA UNIVERZITETNE
KNJIŽNICE MARIBOR PO MERI UPORABNIKOV**

Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Maribor, 2023

Ključna dokumentacijska informacija

Ime in priimek: Katja MIKLIČ

Naslov pisne naloge: Oblikovanje javnega prostora Univerzitetne knjižnice Maribor po meri uporabnikov

Kraj: Maribor

Leto: 2023

Št. strani: 38

Št. slik: 4

Št. preglednic: 0

Št. prilog: 1

Št. strani prilog: 1

Št. referenc: 30

Strokovno usposabljanje za bibliotekarski izpit je potekalo v: Univerzitetni knjižnici Maribor
Mentor v času strokovnega usposabljanja: Sandra Kurnik Zupanič, Univerzitetna knjižnica Maribor.

UDK: 02:727(497.4 Maribor)(043)

Ključne besede: knjižnični prostori, uporabniki, knjižnične storitve, javni prostor, visokošolske knjižnice, univerzitetne knjižnice

Izvleček:

V okviru priprave pisne naloge smo raziskali možnosti prilagajanja in nadgradnje prostorov Univerzitetne knjižnice Maribor v luči razvoja tehnologije in spreminjajočih se potreb uporabnikov. Naš primarni cilj je bil razumeti, kako lahko knjižnica svoje prostore nadgradi in optimizira, da bi uporabnikom ponudila boljšo, bolj učinkovito in prijetno izkušnjo. Za pridobivanje vpogledov smo se odločili za kvalitativno raziskovalno metodo, konkretno za intervjuje z uporabniki knjižnice, da bi pridobili neposredne povratne informacije o njihovih izkušnjah in potrebah. Raziskovalni vzorec je zajemal študente, ki so izrazili svoje poglede in mnenja glede prostorov in storitev knjižnice. Glavni zaključki kažejo na pomen prilagodljivih in trajnostnih rešitev, ki odgovarjajo na aktualne in prihodnje izzive. Ugotovitve kažejo, da uporabniki cenijo raznolikost prostorov, udobje, naravno svetlobo, kvalitetno pohištvo, dostop do interneta in zadostno število vtičnic. Izražajo pa tudi željo po dodatnih prostorih za sproščanje in druženje. Na podlagi dobljenih rezultatov lahko potrdimo pomembnost naložbe v prostorsko prilagajanje Univerzitetne knjižnice Maribor, saj verjamemo, da so takšne spremembe ključne za kreiranje uporabniško osredotočenega, tehnološko naprednega in funkcionalnega okolja, ki bo služilo kot dragoceni vir za vse trenutne in bodoče uporabnike knjižnice.

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	1
2	JAVNI PROSTORI V KNJIŽNICAH	3
2.1	OBLIKOVANJE JAVNIH PROSTOROV V KNJIŽNICAH.....	5
2.2	KNJIŽNICA KOT TRETJI PROSTOR	9
2.3	VLOGA KNJIŽNIC KOT JAVNIH PROSTOROV V AKADEMskem OKOLJU	12
2.4	UPORABNIŠKA IZKUŠNJA IN ZADOVOLJSTVO	15
2.5	STRATEGIJA UNIVERZITETNE KNJIŽNICE MARIBOR.....	19
3	RAZISKAVA	20
3.1	KLJUČNI VIDIKI ZA PRILAGAJANJE.....	23
3.2	TRENTNO STANJE PROSTOROV IN MOŽNE PRILAGODITVE V UNIVERZITETNI KNJIŽNICI MARIBOR	25
3.3	RAZMISLEK PRED ZAČETKOM PRILAGODITEV	32
4	ZAKLJUČEK	34
5	NAVEDENI VIRI IN LITERATURA	35

KAZALO SLIK

Slika 1:	Tloris pritličja (Vir: UKM)	25
Slika 2:	Tloris prvega nadstropja (Vir: UKM)	28
Slika 3:	Tloris drugega nadstropja (Vir: UKM)	30
Slika 4:	Tloris tretjega nadstropja (Vir: UKM)	31

KAZALO PRILOG

PRILOGA 1: VPRAŠALNIK ZA INTERVJU	1
--	----------

1 UVOD

V današnjem hitro spreminjajočem se akademskem okolju se univerzitetne in druge visokošolske knjižnice srečujejo z novimi izzivi in potrebami svojih uporabnikov. Eno izmed ključnih področij, ki zahteva prilagoditev in inovacije, je oblikovanje javnih prostorov v knjižnicah. Izkušnje uporabnikov v knjižnicah so vse bolj povezane z njihovimi potrebami, željami in pričakovanji, zato je ključno, da knjižnice oblikujejo prostor, ki je popolnoma prilagojen potrebam in pričakovanjem uporabnikov.

Zanima nas, kako lahko univerzitetne in druge visokošolske knjižnice prilagodijo svoje javne prostore, da bodo bolj zadovoljile potrebe študentov, raziskovalcev in drugih uporabnikov. S tem bomo pripomogli k večjemu zadovoljstvu uporabnikov in hkrati spodbudili obisk v knjižnicah.

Identificirati želimo ključne elemente uporabniške izkušnje v javnih prostorih univerzitetnih in drugih visokošolskih knjižnic in prilagoditve, ki so potrebne za izboljšanje te izkušnje in zadovoljstva ter ugotoviti različne možnosti prilagoditve prostora v Univerzitetni knjižnici Maribor.

Temeljna raziskovalna vprašanja, ki jih obravnava ta naloga, so tesno povezana z izzivi, s katerimi se soočajo univerzitetne in druge visokošolske knjižnice v današnjem akademskem okolju. Prvo vprašanje nas usmerja k preučevanju prilagajanja javnih prostorov knjižnic glede na potrebe, želje in pričakovanja uporabnikov. Želimo ugotoviti, kako lahko knjižnice izboljšajo prostorsko izkušnjo uporabnikov in jim omogočijo boljšo interakcijo s knjižničnim okoljem.

Nadaljnje vprašanje se osredotoča na ključne elemente oblikovanja prostora, ki imajo največji vpliv na uporabniško izkušnjo in zadovoljstvo. S tem želimo identificirati ključne aspekte, ki so odločilnega pomena za oblikovanje prostora, ki bo ustrezal potrebam uporabnikov in ustvarjal prijetno okolje za učenje, raziskovanje in sodelovanje.

Tretje vprašanje nas usmerja v raziskovanje možnosti za posodobitev prostorov in storitev Univerzitetne knjižnice Maribor, da bi jih naredili bolj prijazne in uporabnikom prilagojene.

Želimo identificirati možnosti za preoblikovanje knjižničnega prostora, ki bodo povečale njegovo funkcionalnost in uporabnost za različne potrebe uporabnikov.

Zadnje vprašanje nas popelje v raziskovanje nadgradnje storitev in ponudbe knjižnice. Želimo ugotoviti, kako lahko Univerzitetna knjižnica Maribor razvije in ponudi nove storitve ter vsebine, ki bodo uporabnikom še bolj ustrezale in jih spodbujale k aktivni uporabi knjižničnih virov.

Raziskovalni podatki so bili zbrani s pomočjo kvalitativne metode, natančneje z izvedbo intervjujev. S tem pristopom smo pridobili podrobne in bogate informacije o izkušnjah, mnenjih in potrebah uporabnikov v zvezi z oblikovanjem javnih prostorov knjižnice. Ta pristop nam omogoča neposredno vključevanje glasov uporabnikov ter poudari njihova mnenja. Intervju je bil standardiziran in delno strukturiran. Izvedli smo jih tako, da smo pogovore posneli ter jih nato transkribirali za analizo. Za raziskovalni vzorec smo izbrali pet uporabnikov Univerzitetne knjižnice Maribor.

Univerzitetna knjižnica Maribor (UKM) je osrednja visokošolska knjižnica Univerze v Mariboru (UM). Kot univerzitetna knjižnica zbira, obdeluje, hrani in posreduje knjižnično gradivo, omogoča dostop do gradiva in elektronskih publikacij, ustvarja kataloge in druge informacijske vire, skrbi za medknjižnično izposajo in koordinacijo univerzitetnega knjižničnega sistema, izvaja izobraževanja za študente in zaposlene ter organizira razstave, sejme in kongrese. Kot domoznanska knjižnica zbira gradivo, povezano s štajerskim območjem, posreduje domoznanske informacije in organizira razstave. Kot druga depozitarna organizacija sistematično zbira, obdeluje, hrani ter varuje nacionalno zbirko – sloveniko ter varuje in ščiti slovensko pisno kulturno dediščino. Svojo vizijo ima zapisano v strateškem dokumentu »ODPRI Mo USTVARJALNOST: Strategija razvoja Univerzitetne knjižnice Maribor 2021-2025« (Univerzitetna knjižnica Maribor, 2021). V naši nalogi se bomo osredotočili na 6. področje tega dokumenta z naslovom »Knjižnica kot raznolik prostor«, in sicer na cilj 15: »Nov koncept za nove storitve«.

2 JAVNI PROSTORI V KNJIŽNICAH

Čeprav digitalne informacije zmanjšujejo potrebo po fizičnem obisku knjižnic, prostori knjižnic še vedno igrajo pomembno vlogo pri podpiranju učenja, poučevanja in raziskovanja. Iffline smernice za gradnjo knjižnic (McDonald, 2008) navajajo deset lastnosti, ki jih mora imeti dober knjižnični prostor, to so: funkcionalnost, prilagodljivost, dostopnost, raznolikost, interaktivnost, spodbuden prostor, okoljska primernost, varnost in varovanost, učinkovitost in ekonomičnost, primernost za informacijsko tehnologijo in dodaten »vau« faktor.

FUNKCIONALNOST PROSTORA

Funkcionalnost ima prednost pred estetskimi vidiki, vendar je pomembno, da je knjižnica na videz privlačna. Univerzitetne in druge visokošolske knjižnice morajo najti ravnovesje med potrebami pedagoških delavcev, študentov, raziskovalcev in drugih uporabnikov. Pri načrtovanju prostorov knjižnic se poudarja pristop, ki je osredotočen na ljudi.

PRILAGODLJIVOST PROSTORA

Ob upoštevanju negotovosti glede prihodnje uporabe in tehnoloških sprememb bi morale biti knjižnice zasnovane tako, da so prilagodljive, ne da bi pri tem žrtvovale arhitekturni značaj.

DOSTOPNOST PROSTORA

Glavna naloga knjižnic je zadovoljiti čim boljšo dostopnost, spodbujati raznolike načine učenja in raziskovanja ter zadovoljiti zahteve uporabnikov. Jasen in enostaven razpored prostorov spodbuja neodvisno uporabo. Večja potreba uporabnikov po odprtosti knjižnic 24 ur na dan zahteva od načrtovalcev prostorov pozornost do varnosti in robustnosti stavbe, pohištva in opreme ter varnosti uporabnikov in osebja. Pomembno pa je tudi izpolnjevanje zakonske zahteve glede dostopnosti za osebe s posebnimi potrebami.

RAZNOLIKOST PROSTORA

Knjižnične zgradbe morajo zagotavljati različna študijska okolja, ki bodo ustrezala posameznim skupinam uporabnikov in njihovim učenim stilom. Knjižnice postajajo tudi prostor za druženje, kjer se uporabniki medsebojno povezujejo. Prav tako je pomembno povezovanje z drugimi ustanovami, kar zahteva kompleksno načrtovanje in reševanje različnih izzivov.

INTERAKTIVNOST PROSTORA

Interaktivni in dobro organizirani prostori v knjižnici spodbujajo stik med uporabniki in storitvami, pri čemer je ključno doseči uravnoteženje med prostorom za zbirke, storitve, uporabnike in informacijsko tehnologijo.

SPODBUDNOST PROSTORA

Knjižnica kot srce skupnosti mora ustvariti kakovostno in navdihujoče okolje, ki spodbuja študij, refleksijo ter udobje in varnost uporabnikov. Inovativna arhitektura, raznoliki prostori in umetniški elementi prispevajo k vzdušju knjižnice. Pozornost je potrebno nameniti tudi upravljanju zvoka, zato so pri gradnjah novih zgradb vključeni še akustični svetovalci.

OKOLJSKA PRIMERNOST PROSTORA

Knjižnice bi morale biti trajnostno zasnovane, pri čemer je treba upoštevati materiale, energijo, vodo, osvetlitev in ogrevanje, zagotavljati primerno okolje za bralce, računalnike in ohranjanje gradiva ter izkoristiti naravno svetlobo in prezračevanje. V knjižnicah je potrebno nadzorovati temperaturo, vlažnost, prah in stopnje onesnaženosti. Prav tako mora biti zagotovljena ustrezna osvetlitev glede na uporabo prostora, pri čemer je naravna svetloba pomembna. Hkrati je potrebno poskrbeti za senčila, še posebej tam, kjer je veliko steklenih površin.

VARNOST IN VAROVANOST PROSTORA

Knjižnice bi morale zagotavljati varnost in zaščito s pomočjo arhitekture in tehnologije, pri čemer je treba upoštevati varnostna tveganja, ki izhajajo iz zgradbe, uporabnikov, zbirk, opreme in podatkov ter se držati zdravstvenih in varnostnih predpisov. Zaščititi in varovati je potrebno ljudi (uprabnike in zaposlene), zbirke, opremo, podatke in stavbo.

UČINKOVITOST IN EKONOMIČNOST PROSTORA

Knjižnice morajo delovati učinkovito in ekonomično, ob hkratnem poudarku na minimalnih vzdrževalnih stroških. Nujno je upravljanje prostora in njegove uporabe. Upoštevati je potrebno izkoriščenost prostora, učinkovitost in stroške življenjskega cikla.

PRIMERNOST PROSTORA ZA INFORMACIJSKO TEHNOLOGIJO

Informacijska tehnologija se širi s svetlobno hitrostjo, zato morajo biti prostori prilagojeni za hitro in optimalno umestitev sodobne tehnologije, tako z vidika osebjja kot uporabnikov.

“VAU” FAKTOR

»Vau« faktor je navdihujoč prostor, ki zajame duh institucije. Knjižnice so kljub virtualnemu napredku še vedno pomembni fizični prostori za učenje, interakcijo in izmenjavo idej. Navdihujoči prostori lahko vzpodbujajo uporabo, omogočajo dostop do informacij ter spodbujajo napredek med generacijami.

V skladu z Iflinimi smernicami za gradnjo knjižnic iz poglavja (McDonald 2008, 2010), je jasno, da je oblikovanje knjižničnega prostora kompleksno in zahteva premišljeno načrtovanje.

2.1 OBLIKOVANJE JAVNIH PROSTOROV V KNJIŽNICAH

Pri oblikovanju prostorov v knjižnicah je Latimer (2008) izpostavila, da je potrebno upoštevati več dejavnikov, kot so: vzdušje, prilagodljivost prostora, razdelitev območij in prostorski odnosi ter javni prostor v knjižnici.

VZDUŠJE

Javni prostori v knjižnici naj bodo prijetni in privlačni, prvi vtis pa je treba skrbno pretehtati. Dejavniki, kot so barva, osvetlitev, notranja oprema, umetnine in arhitektura, prispevajo k ustvarjanju posebnega ambianta. Umestitev informacijskih točk za pomoč in interakcijo z osebjem določa raven skrbi za obiskovalce. Kljub elektronski dobi dajejo tiskane zbirke svoj prispevek k celotnemu vtisu.

PRILAGODLJIVOST PROSTORA

Prostorski načrti morajo omogočati prilagoditve. Za delitve prostora se uporabljajo zavese in druge premične stene, ki v trenutku ustvarijo popolnoma nov prostor, ki tudi spremeni funkcionalnost le-tega. Postavitev mora omogočati različne dejavnosti in se prilagajati različnim potrebam uporabnikov.

RAZDELITEV OBMOČIJ IN PROSTORSKI ODNOSI

Ustvarjanje različnih območij za različne dejavnosti, kot so prostori za otroke in mladino, individualni in skupinski študijski prostori, lahko pomaga ustvariti občutek prostora in zadovoljiti različne potrebe uporabnikov. Vsako območje mora imeti ustrezno pohištvo, osvetlitev, barvo, oznake in akustiko.

JAVNI PROSTOR V KNJIŽNICI

Sem spadajo knjižnične zbirke v prostih pristopih, uporabniški prostori, dostop do elektronskih virov, sejne sobe, sobe za skupinsko učenje in večnamenski prostori, prostori za individualno učenje, netradicionalni učni prostori (internetne kavarne), razstavnici in drugi prostori in prostori za ponudbo uporabniških storitev (angl. public service areas).

V zadnjih letih se knjižnice premikajo iz osredotočenosti na zbirke k osredotočenosti na uporabnike. Razvijajo se hibridne knjižnice in digitalne knjižnice, ki morajo premisliti, kakšno gradivo potrebujejo in kako ga najbolje shraniti, prikazati ter omogočiti dostop.

Pomembno je tudi razmerje med prostorom za zbirke in prostorom za branje. Ljudje spreminjajo načine pridobivanja informacij, saj se jih vse več poslužuje interneta za raziskovanje, branje novic, prenašanje glasbe, osebno bančništvo in druge dejavnosti. Prav tako si želijo privlačne in gostoljubne knjižnične zgradbe obiskovati kot prostor za srečevanje med domom in šolo ali službo, kjer se lahko učijo, družijo in sodelujejo.

Pomemben je prilagodljiv dizajn uporabniških mest, še posebej v povezavi z razvojem informacijske tehnologije. Uporabljajo se lahko delilniki miz, zasloni in stoli na kolesih, da se lahko prilagodijo različnim zahtevam. Uporabniki knjižnic želijo imeti možnost dela in študija kjerkoli v knjižnici z uporabo kombinacije tiskanih in elektronskih virov. Zato morajo knjižnice zagotoviti zadostno število računalnikov in priključkov za uporabo lastnih prenosnikov.

Univerzitetne in druge visokošolske knjižnice vse bolj ponujajo območja za skupinsko učenje in delo, kjer lahko uporabniki izkoriščajo nove tehnologije. Knjižnice pa morajo zagotoviti prostor, ki spodbuja in podpira na študente usmerjeno učenje, kar zahteva interaktivne table, brezžična omrežja, digitalne vire in dostop do virtualnih učnih okolij. Ne samo univerzitetne in druge visokošolske knjižnice, tudi splošne potrebujejo prostor za srečanja, skupinsko učenje, seminarje in druge dogodke. Ključne zahteve za takšne prostore so večpredstavnostne in informacijske tehnologije za različne vrste predstavitev ter skupinsko delo.

Površine za javne storitve se spreminjajo, saj se uvajajo nove storitve za uporabnike. Knjižničarji prevzemajo nove vloge in razvijajo kompetence, še posebej na področju usposabljanja in razvoja informacijske tehnologije. V današnji knjižnici so storitvena območja,

kot so izposoja gradiva in informacijske točke, hkrati območja za osebje in uporabnike. Oblikovanje teh območij mora ustrezati celostni podobi knjižnice.

V članku Novejše knjižnične stavbe v Sloveniji (Kalan in Južnič, 2015) avtorja izpostavljata različne izzive, s katerimi se soočajo knjižnice pri prostorskem načrtovanju in oblikovanju. Ključne ugotovitve opozarjajo na pomanjkanje prostora za uporabnike in zaposlene, težave z osvetlitvijo, zasteklitvijo in senčenjem, nepopolno izrabo prostora, tehnične izzive, težave z estetiko in oblikovanjem ter izzive z zastopanostjo naravne svetlobe. Pomembno je ustvariti prijazno in privlačno okolje za uporabnike, ki spodbuja branje in druženje. Knjižnice so več kot le hramba knjig, oblikovanje njihovih prostorov je ključnega pomena za izpolnjevanje njihove vloge v sodobni družbi.

Kakovost oblikovanja prostorov ni nujno odvisna od višine proračuna. Z uporabo razpoložljivih virov in preoblikovanjem procesov lahko tudi z omejenimi sredstvi dosežemo pomembne učinke oblikovanja. Jasna vizija projekta, ki določa smer in izraža njegov višji namen, je ključna za njegov učinek. Knjižnice bi morale dati prednost ustvarjalni uporabi prostora in sredstev, po možnosti s prenovo obstoječega pohištva ali ponovno uporabo polic. Z angažiranjem notranjih oblikovalcev se lahko rezultati močno izboljšajo, vendar sta vizualna skladnost in zmanjšanje nereda ključnega pomena tudi brez njih. Posledica uspešne oblikovalske preobrazbe je znatno povečanje obiska in članstva. Učinkovita zasnova se odraža pri obiskovalcih ter spodbuja povezanost in sodelovanje v skupnosti (Kugler, 2016). Omejitve lahko pogosto postanejo priložnosti. Ko so sredstva omejena, je potrebna večja mera ustvarjalnosti in inovativnosti, da se doseže želeni učinek. Tovrstno izkušnjo že ima Univerzitetna knjižnica Maribor pri izvedbi novega usmerjevalnega sistema (Ferlež idr., 2019).

V dobi digitalizacije in hitrega tempa življenja se knjižnice po vsem svetu preoblikujejo, da bi ostale relevantne in služile potrebam svojih uporabnikov. Doucett (2020) nam ponuja svež pogled na to, kako lahko knjižnice postanejo več kot le prostor za knjige. Med njimi je biofilno oblikovanje, pri katerem se vključujejo naravni elementi, kot so svetloba, materiali, zelenje, voda ter naravni zvoki in vonji. Ta oblikovalski pristop bi naj spodbujal zdravje, zmanjševal stres, izboljševal kakovost kisika in z uvajanjem zelenja spodbujal ustvarjalnost. Vključiti je mogoče vzorce in teksture, ki spominjajo na naravo, oblikovati namizne zasaditve ali notranje vrtove, vključiti terarije in akvarije, na različna mesta v knjižnici postaviti rastlinje, ustvariti

zeleno steno ipd. Biofilno oblikovanje lahko znatno poveča estetsko privlačnost prostorov, jih naredi bolj vabljive ter preoblikuje manj izkoriščene površine. Vendar je pomembno, da se zavedamo potrebne skrbi in časa za živo zelenje.

Porast uporabe družbenih omrežij, kot je Instagram, bi lahko bila priložnost za instagrabilen prostor v knjižnici, ki je vizualno privlačen, barvit in zabaven ter spodbuja ljudi k fotografiranju za družbene medije. Vsekakor bi bila nevsakdanja ideja predstaviti umetniško delo v toaletnih prostorih, bodisi bi jih preoblikovali v edinstvene prostore z umetniško vrednostjo, bodisi z organizacijo umetniške razstave v njih. Tako kot nekatera podjetja uporabljajo laboratorijske trgovine za preizkušanje novih konceptov, izdelkov in storitev s pravimi strankami, bi se takšnega pristopa lahko lotile tudi knjižnice. Ker se morajo tudi knjižnice nenehno prilagajati, da bi zadovoljile potrebe skupnosti, bi nove storitve lahko preizkušale in zbirale povratne informacije v realnem času ter se prilagodile na podlagi rezultatov.

Uravnoteženje mirnih in aktivnih prostorov v knjižnicah je bistvenega pomena. V hitrem tempu življenja postaja tišina vse bolj cenjena. Uporabniki iščejo prostore, kjer se lahko odpočijejo, sprostijo in meditirajo. Takšen prostor je lahko opremljen s pomirjujočimi zvoki ali glasbo, blazinami za joga in ponuja možnosti terapije z eteričnimi olji.

Knjižnice se naravno razvijajo v prostore za skupno delo. Z zagotavljanjem mirnega okolja in brezžičnega interneta služijo kot prosto dostopni delovni prostori. Vendar je treba upoštevati prostorske omejitve, morebitno konkurenco z obstoječimi prostori za skupno delo in odzive uporabnikov. Knjižnice lahko ponudijo prostore »po meri«, ki so namenjeni posameznim interesom. Uporabnikom lahko zagotovijo slušalke za zmanjšanje hrupa, ki jim pomagajo prilagoditi okolje. Neizkoriščene prostore lahko preuredijo za specifične skupine uporabnikov in te prostore prilagajajo glede na trenutne potrebe in trende. Z oblikovanimi prostori »po meri« knjižnice posameznikom nudijo občutek pripadnosti.

Z uvajanjem naravnih elementov v knjižnične prostore ima knjižnica možnost izobraževanja o pomenu biotske raznovrstnosti, kar koristi tako knjižnicam kot skupnostim. Nekatere knjižnice so postavile čebelnjake na strehah zgradb, da bi poudarile pomen čebel pri opravljanju rastlin, nekatere so na strehah zasadile vrtove, ki ponujajo hrano in zatočišče za ptice in metulje. Izvajanje zamisli o biotski raznovrstnosti lahko polepša knjižnice in pritegne člane skupnosti.

Cilj oblikovanja prostora je ustvariti edinstveno okolje, prilagojeno posebnim značilnostim skupnosti. Spregledane prostore se lahko spremeni v dragocena središča skupnosti.

2.2 KNJIŽNICA KOT TRETJI PROSTOR

Tretji prostori imajo v družbi nepogrešljivo vlogo kot prostori za neformalna in nujna javna srečanja. Ti kraji ponujajo več kot le pobeg od življenjskih pritiskov in zagotavljajo edinstven prostor za sodelovanje v skupnosti. Koncept tretjega prostora je uvedel Oldenburg (1991) v svoji knjigi z naslovom »The Great Good Place«. Čeprav prvotno ni bil zasnovan z mislijo na knjižnice, so knjižničarji prepoznali njegov potencial in pomembnost za vlogo knjižnic v sodobni družbi.

Sodobne knjižnice se soočajo z nenehnimi spremembami o svoji vlogi in funkciji v družbi. V dobi digitalnih storitev in spreminjajoče se narave akademskega učenja se prilagajajo, da postanejo hibridna okolja, združujejo analogne in digitalne vire, hkrati pa se soočajo z izzivi pri upravičevanju svojih stroškov in pomembnosti v digitalni dobi. Knjižnice se preoblikujejo v sodelovalne in v skupnost usmerjene prostore. Namesto, da bi bile predvsem skladišča informacij, so kraji, kjer študenti in pedagoški delavci sodelujejo pri učenju in socialni interakciji. Visokošolski knjižničarji želijo pritegniti uporabnike nazaj v knjižnično zgradbo, s poudarkom na njenem nenehnem pomenu v izobraževanju in raziskavah. Montgomery in Miller (2011) zato predstavita koncept »tretjega prostora«, ki sta ga povzela po sociologu Oldenburgu. Za tretje prostore je značilno, da so odprti za vsakogar, brez formalnih zahtev za članstvo. Prednost dajejo osebnosti in značaju pred družbenim statusom ter spodbujajo družabnost, ki ustvarja pristno in neomejeno interakcijo med ljudmi brez skritih motivov. V takšnih prostorih družbeni položaj posameznika ni pomemben, ampak postanejo vsi enakopravni. Ponujajo oddih od osebnih težav, saj nudijo optimistično okolje, v katerem posamezniki uživajo v družbi drugih in se ne ukvarjajo z osebnimi težavami. Pogovor je osrednja dejavnost in če je ta zanimiv, živahen in kakovosten, je to pokazatelj, da je to pravi tretji prostor. Pri pogovoru pa je treba upoštevati neizrečena pravila, ki so: dati vsakomur priložnost za besedo, biti pozoren na druge, izogibati se preveč osebnim temam in ne prevladovati v pogovoru. Ti kraji, ki niso glamurozni, ampak preprosti s sproščenim vzdušjem, nudijo psihološko udobje doma in so bistveni za spodbujanje neformalnega javnega življenja (Oldenburg, 1991).

Knjižnice kot tretji prostor nudijo pedagoškim delavcem, študentom in raziskovalcem prostor za udobno srečanje z drugimi iz različnih ekonomskih ali družbenih ozadij. V tretjem prostoru je cenjen pogovor, igriv ton in lahkotnost. Ljudje svobodno sodelujejo drug z drugim in razpravljajo o temah, ki jih zanimajo (Oldenburg 1999, v Montgomery in Miller, 2011). Ljudje, ki obiskujejo tretja mesta, ustvarjajo skupnost. Zaradi sproščenega vzdušja in odkritega pogovora se počutijo, kot da je to njihov kraj, stavba knjižnice pa je pomemben dejavnik pri izgradnji skupnosti (Bennett, 2003, v Montgomery in Miller, 2011).

Knjižnica ima lahko pomembno vlogo v akademski skupnosti tako, da ustvarja občutek zvestobe med svojimi uporabniki, jih navdihuje, da se redno vračajo in krepi povezavo med nekdanjimi študenti in fakulteto (Young, 2010, v Montgomery in Miller, 2011). Visokošolski knjižničarji morajo nenehno ocenjevati vloge svojih knjižnic in razvijati pristope, osredotočene na uporabnika, ki so v skladu z razvijajočimi se potrebami študentov in pedagoških delavcev. Cilj je vzpostaviti knjižnice kot dinamične prostore, ki pomembno prispevajo k uspehu študentov in učnim rezultatom v današnjem hitro spreminjajočem se akademskem okolju (Montgomery in Miller, 2011).

Raziskava, izvedena v Knjižnici Katoliškega inštituta v Ljubljani (Malmenvall, 2019), je bila osredotočena na razumevanje koncepta tretjega prostora v kontekstu visokošolske knjižnice. Razdeljena je bila na dva dela, v katerih so bili anketirani študenti in zaposleni fakultete. Študenti vidijo knjižnico predvsem kot podporo njihovem študijskemu procesu in pričakujejo, da bo knjižnica služila predvsem njihovim potrebam, zaposleni vidijo knjižnico kot del večje visokošolske organizacije. Študenti in zaposleni so imeli različne predstave o konceptu tretjega prostora. Študenti so ga dojemali kot »hibridni« ali »vmesni« prostor, kamor radi zahajajo, zaposleni pa nanj gledajo kot nekaj »neuradnega«, namenjenega privabljanju novih uporabnikov. Študenti si želijo udobne sedežne garniture za skupinsko učenje, avtomat s hrano ali gostinski lokal. Zaposleni pa predlagajo kavarno z možnostjo zaposlitve študentov, saj bi ta prispevala k strokovnim izkušnjam za študente ekonomsko-poslovnih študijskih smeri. Tako študenti kot zaposleni se strinjajo, da organizacija kulturnih prireditev ni v domeni knjižnice, ampak celotne fakultete. Kljub različnim pogledom je jasno, da mora knjižnica zadovoljiti potrebe obeh skupin in se prilagoditi sodobnim trendom, hkrati pa ohraniti svojo osnovno vlogo kot središče znanja in učenja.

V članku z naslovom »Pomen knjižnice kot javnega prostora« (Podgornik, 2019) je podrobno analiziran primer Goriške knjižnice Franceta Bevka Nova Gorica, ki jo na podlagi številnih elementov lahko opredelimo kot tretji prostor. V knjižnici so na voljo različni prostori, ki so namenjeni sproščnemu druženju in preživljanju prostega časa. Poleg tega knjižnica organizira različne dogodke, kot so predstavitve knjig, literarni večeri, delavnice, razstave, kulturni dogodki, branje pravljic za otroke, pogovori z avtorji, filmski večeri, koncerti in še mnogi drugi, ki lahko privabijo različne skupine ljudi in spodbudijo srečevanje, druženje in povezovanje med njimi. Obiskovalci imajo do nje spoštljiv odnos in razumevanje, kar kaže na to, da je knjižnica primerna kot tretji prostor. Poleg tega knjižnica ponuja prostor namenjen inovacijam, ustvarjanju in učenju, ki se imenuje Mojstrovalnica (angl. makerspace ali kreativnica), kjer lahko obiskovalci uporabljajo sodobno tehnologijo, kot so orodja za tridimenzionalno risanje, oblikovanje in tiskanje. Ponujajo 3D tiskalnik, 3D pisala, 3D skener in računalnik za 3D modeliranje. Posebnost predstavlja tudi glasbeni studio, ki uporabnikom omogoča kreacijo lastnih glasbenih del. V takih prostorih se spodbuja kreativnost, sodelovanje in pridobivanje novih veščin.

Knjižnice Univerze v Ohio (Harper in Mathuews, 2020) so svoje prostore prilagodile sodobnim zahtevam in tradicionalne prostore spremenile v vsestranska središča. Ključne spremembe vključujejo oblikovanje okolja z odprtim konceptom, uvedbo večnamenske učilnice (Learning Commons), ki služi kot središče za raziskovanje, pisanje, multimedijo, skupinski študij in tehnološko podporo, razvoj središča za inovacije in podjetništvo (CoLab) in vzpostavitev meditacijske sobe za različne duhovne potrebe (United Meditation Room).

Koncept tretjih prostorov, ki predstavljajo neformalna okolja, kjer se ljudje srečujejo in sodelujejo zunaj svojih domov in delovnih mest, je v sodobnem času vse bolj pomemben.

Tudi za knjižnico Jurong Regional Library v Singapurju (Lin idr., 2015) je bila opravljena študija s stališča »knjižnice kot tretjega prostora«. Ugotovljeno je, da knjižnica morda ne izpolnjuje idealnih značilnosti tretjega prostora, a ima kljub temu pomembno vlogo za mlade. Knjižnica deluje kot družbeno mesto, kjer se mladi iz različnih okolij lahko zbirajo in se družijo s prijatelji. Prav tako služi kot kraj za učenje, ki omogoča osredotočeno učenje, še posebej v času izpitov. Deluje kot vir informacij in zabave, ponuja različne vire za izpolnjevanje informacijskih in razvedrilnih potreb. Pomen knjižnice kot prostora ne temelji le na idealnih

značilnostih, temveč tudi na njeni prilagodljivosti in pomembnosti različnih vlog za uporabnike in s tem, kljub digitalni dobi, ostaja privlačen prostor za mlade. Ključno je, da knjižnice ostanejo prilagodljive in odzivne na spreminjajoče se potrebe uporabnikov ter še naprej ponujajo okolje, ki je pomembno za uporabnike. Na podlagi analize študije je mogoče ugotoviti, da knjižnice ne izpolnjujejo vseh značilnosti, povezanih s konceptom tretjega prostora. Medtem, ko bi morale te značilnosti vključevati preprostost in diskretnost prostorov, se to v praksi ne odraža. Poleg tega, čeprav je tretji prostor zasnovan za spodbujanje pogovora, večina uporabnikov knjižnic išče tiho okolje za samostojno delo.

Knjižnice so v Oldenburgovem konceptu izpuščene, saj se osredotoča predvsem na komercialne institucije. Pomembno je razumeti, da njegova ideja tretjega prostora ne zajema vseh vidikov, ki jih mora nuditi sodobna knjižnica. Medtem, ko je ta koncept lahko koristen za oblikovanje knjižničnega prostora kot javne dnevne sobe, je ključnega pomena, da knjižnice ohranijo svojo vlogo kot javni prostor, ki ne temelji le na komercialnih vrednotah. Koncept tretjega prostora bi bilo potrebno razširiti in preseči zgolj fizični prostor. Knjižnice bi morale biti prostor za dialog, povezovanje razlik in raznolikost (Vogrinič Čepič, 2017).

2.3 VLOGA KNJIŽNIC KOT JAVNIH PROSTOROV V AKADEMSKEM OKOLJU

Knjižnice v akademskem okolju so zaradi digitalne dobe in spreminjajočega se informacijskega trga postale bolj dinamične in še bolj povezane z izobraževalnimi in raziskovalnimi ekosistemi. Ker se univerze zdaj osredotočajo na prenos tehnologije in zaposljivost študentov, lahko te knjižnice delujejo kot mostovi, ki povezujejo akademsko sfero, industrijo in podjetja ter tako spodbujajo inovacije in prenos znanja. Učni centri (angl. learning centres) so postali celoviti kraji, ki ponujajo integrirane storitve in digitalne vire. Ti centri zagotavljajo okolje, ki je primerno za individualno in skupinsko delo, socialne stike in pridobivanje spretnosti, povezanih z zaposlitvijo, kot so pisanje življenjepisa, poklicno svetovanje in upravljanje osebnega znanja. Knjižnice v akademskem okolju lahko po zgledu prostorov za skupno delo (angl. co-working), v katerih so večinoma zaposleni strokovnjaki iz tehnološkega in digitalnega sektorja, spodbujajo ustvarjalnost, izmenjavo znanja in mreženje. Prostore za skupno delo opredeljujejo skupne vrednote, nemoten pretok informacij ter ponudba materialnih in nematerialnih virov. Novi učni centri se bodo osredotočali na spodbujanje znanstvenih študij in bodo ponujali tako virtualne kot dejanske prostore za srečanja, s čimer bodo postali središča za študente,

strokovnjake, podjetnike in inovatorje. Razvoj kaže na model, ki se osredotoča na skupnost, skupno delo, mreženje in vključevanje v družbo. Skratka, knjižnica v akademskem okolju bo večplastna, na uporabnika osredotočeno vozlišče, ki bo združevalo najboljše iz učnih centrov in prostorov za skupno delo ter bo osrednja in navdihujoča entiteta. Prostori za skupno delo ponujajo različne pripomočke, kot so šivalni stroji, 3D tiskalniki, mešalne mize, brezplačni dostop do brezžičnega interneta, kavni avtomat, kuhinjo in prostor za pripravo prigrizkov, udoben prostor za počitek, bralni kotiček in podobno (Schopfel idr., 2015).

Knjižnice postajajo novi delovni prostori, skupaj s kavarnami, parki in drugimi javnimi površinami, saj se delovne prakse spreminjajo in postajajo bolj prilagodljive ter nastajajo nove vrste delovnih prostorov. Knjižnice, ki so večinoma veljale kot prostor za učenje ali raziskovanje, v dobi brezžičnega interneta postajajo tudi prostor za delo. V Helsinkih (Di Marino in Lapintie, 2015) so opravili raziskavo o ljudeh, ki delajo oddaljeno iz prostorov knjižnic. V raziskavo so bile vključene tri knjižnice (Library 10, Meetingpoint in Kaisa library), ki se nahajajo v urbanem okolju. Na podlagi empiričnih podatkov so oblikovali 5 profilov delavcev, ki opravljajo delo na daljavo, to so znanstvenik, umetnik, sprehajalec, začetnik in ubežnik. Ti profili razkrivajo različne načine izkoriščanja knjižničnih prostorov in storitev za delovne potrebe. Za izobražene raziskovalce in univerzitetne učitelje (znanstvenik) je bila knjižnica vedno naravno delovno okolje, vendar postaja pomembnejše družbeno in kulturno okolje. Delavci na področju umetnosti in kulture (umetnik) potrebujejo dostop do pisarniškega prostora z dobro osvetlitvijo in storitvami. Sodobno delo je pogosto mobilno, vključno z nujnimi sestanki s strankami in sodelavci, urbana zatočišča omogočajo delavcem optimizacijo njihovih delovnih ur (sprehajalec). Področje informacijske tehnologije je eno izmed najhitreje rastočih industrij in knjižnica lahko deluje kot inkubator za mala podjetja (začetnik). Tisti, ki se morajo umakniti od delovnega mesta, da lahko opravijo svoje delo (ubežnik), najdejo v javnih prostorih, kot so knjižnice, primerno zatočišče. Te raznolike potrebe odražajo pomembnost prilagodljivih prostorov, ki se odzivajo na različne zahteve sodobnih delovnih praks. Delavci, ki delajo oddaljeno od doma, vse bolj iščejo prostorske priložnosti in zmogljivosti v prehodnih delovnih mestih. Zato bi morale knjižnice upoštevati tudi te vrste uporabnikov in oblikovati prilagodljiv prostor, premično pohištvo ter ergonomske stole in mize za različne namene, pa tudi več prostora za družbeno interakcijo in aktivnosti v skupinah. Knjižnice je mogoče preoblikovati in ponovno zasnovati za več različnih namenov, kar je dobro izhodišče za nadaljnji razvoj koncepta prehodnih delovnih mest in prostorskih inkubatorjev.

Postavitev kavarne v knjižnico ni povsod pozitivno sprejeta, saj strokovnjaki menijo, da to zmanjšuje intelektualno vlogo knjižnice in poudarjajo tržne vidike. Vendar imajo kavarne mnogo bolj kompleksno resničnost. Kavarne predstavljajo pomemben prostor za sodelovanje ter so ključne točke za spodbujanje skupinskega učenja. Koncept učilnic v kavarnah (angl. learning cafes) se osredotoča na zagotavljanje prostora za srečanja med študenti, pedagoškimi delavci, raziskovalci in drugimi obiskovalci, da bi izpolnili potrebe po dostopu do informacij in tehnologij za učenje (Boone, 2004).

Knjižnice se soočajo z izzivom, kako uravnotežiti potrebe uporabnikov, ki iščejo tiho okolje za samostojno delo, in tistih, ki želijo prostor za druženje in pogovor. Z uvajanjem elementov tretjega prostora in uvedbo učilnice v kavarni, bi ustregle potrebam svojih uporabnikov in spodbudile druženje in sodelovanje.

V sodobni dobi, ko se tehnologija hitro razvija in se načini učenja nenehno spreminjajo, se knjižnice po vsem svetu prilagajajo. Postajajo tretji prostori, središča za sodelovanje, učenje in inovacije. V teh prostorih se tradicionalne knjižnične storitve združujejo s sodobnimi tehnološkimi rešitvami. V nadaljevanju bomo raziskali tri primere, kako so se knjižnice prilagodile in postale središča za aktivno učenje, sodelovanje in inovacije.

Knjižnica Albert D. Cohen Management na Univerzi v Manitobi (Bolefski, 2020) je spremenila prej premalo izkoriščen prostor v sodobno, tehnološko bogato učilnico za aktivno učenje (ACL – Active Learning Classroom). Prenovo sta spodbudila opažena nizka angažiranost študentov in nujna prenova zaradi manjših poplav. Prenovljeni prostor se je odmaknil od osredotočanja na tiskane zbirke in vključil več digitalnih virov. Knjižnica je uvedla novo brezžično tehnologijo zrcaljenja zaslonov, ki podpira brezžično izmenjavo vsebin s prenosnikov, tabličnih računalnikov in drugih naprav na glavnih skupnih zaslonih, modularno pohištvo in prostore za sodelovanje, opremljene z monitorji LCD. Študenti so spremembe dobro sprejeli, saj se je število obiskovalcev po prenovi znatno povečalo. Čeprav so bile glavne povratne informacije pozitivne, je bilo izraženih nekaj pomislekov glede odstranitve številnih tiskanih zbirk. Nov pristop knjižnice in inovativna uporaba tehnologije sta pritegnila pozornost, saj sta pokazala, kako se lahko knjižnice prilagodijo sodobnim potrebam študentov in tehnološkemu napredku.

Območje 49, vzpostavljeno v knjižnici J. Murrey Atkins na Univerzi Severne Karoline v Charlottu (Moore in Caruso, 2020), obsega specializirane tehnološke prostore, namenjene spodbujanju interdisciplinarnega sodelovanja in podpori uspešnosti študentov. Ti prostori, ki so začeli delovati septembra 2018, z naprednimi tehnologijami in edinstvenimi viri spodbujajo ustvarjalnost, inovativnost in učenje. Prostori, ki vključujejo video studio, igralni laboratorij, učilnico T3 (Teaching + Tehnology + Theater), laboratorij za vizualizacijo in kreativnico (angl. makerspace), ponujajo raznolike učne izkušnje, ki se prilagajajo različnim učnim metodam ter spodbujajo eksperimentiranje, ustvarjalnost in vseživljenjsko učenje. Fakulteta in študenti dejavno sodelujejo z Območjem 49 in te prostore vključujejo v svoje učne metode, da bi spodbudili raziskovanje zunaj tradicionalnih učilnic. Območje 49 je dokaz uspešnega vključevanja tehnologije, sodelovanja in inovativnega oblikovanja v akademskem okolju. Prilagodljiv pristop k učnim prostorom je ustvaril središče za ustvarjalnost, raziskovanje in interdisciplinarno sodelovanje z nenehnimi prilagoditvami za izpolnjevanje spreminjajočih se potreb uporabnikov.

Univerzitetna knjižnica Gadjah Mada v Yogyakarta v Indoneziji je inovativno uporabila koncept »kotička« za ustvarjanje specializiranih prostorov v knjižnici s sodelovanjem z institucijami in podjetji. Kotiček je poseben prostor znotraj knjižnice, ki se običajno oblikuje v sodelovanju z institucijo in je namenjen posebnim vsebinam ali zbirkam. Ti kotički ne bogatijo le knjižnične ponudbe, temveč tudi omogočajo vzajemno učenje in zagotavljajo finančno razbremenitev knjižnic v državah v razvoju, saj črpajo zunanja sredstva in vire (Priyanto, 2016).

2.4 UPORABNIŠKA IZKUŠNJA IN ZADOVOLJSTVO

Pri oblikovanju prostorov knjižnic je potrebno upoštevati spreminjajoče se vzorce vedenja uporabnikov, ki se vse bolj zanašajo na digitalne vire. Knjižnice morajo zato zagotoviti ustrezne zmogljivosti za dostop in uporabo teh virov. Vse več uporabnikov obiskuje knjižnice virtualno, bodisi sploh ne obiskujejo več knjižnice fizično bodisi prek interneta pridobivajo informacije, preden obišejo fizični prostor. Uporabniki pričakujejo kakovost, zanesljivost, odzivnost, pravočasnost, iskrenost in prijazno obravnavo, želijo, da vse deluje brezhibno ter pomoč pri uporabi. Knjižnice morajo zagotavljati raznolika študijska mesta, ki bodo ustrezala različnim skupinam uporabnikov. Potrebne so tako formalne kot sproščene oblike študijskih mest. Mnogi uporabniki želijo biti blizu drug drugemu, vendar ohraniti nekaj zasebnosti. Kabine in sedežne

garniture lahko za skupinsko učenje delujejo učinkoviteje kot ločene sobe. Knjižnice lahko spremljajo tovrstno vedenje uporabnikov z opazovanjem (Dahlgren, 2008).

Izvedene so bile številne študije, da bi bolje razumeli, kako se uporabniki vključujejo v knjižnične prostore, kakšne so njihove potrebe in kako se te potrebe spreminjajo s časom. V nadaljevanju bomo predstavili nekaj teh študij, ki razkrivajo različne vidike uporabe knjižnic, od izbire sedežev in ambientalnih dejavnikov do interakcije z digitalnimi viri in potreb po družbenih prostorih. Te študije nam ponujajo vpogled v kompleksnost in raznolikost izkušenj uporabnikov v knjižnicah ter poudarjajo pomen prilagajanja in inovacij v knjižnicah. Pogosto izpostavljajo pomen in vlogo knjižničnega prostora, interakcijo uporabnikov s tem prostorom, potrebo po prilagodljivosti in fleksibilnosti, vključevanje uporabnikov v oblikovalske procese, tehnološko spretnost milenijcev, nujnost zbiranja povratnih informacij ter vpliv knjižničnega okolja na učno izkušnjo.

Študija, ki se osredotoča na pet kanadskih knjižnic v akademskem okolju (May in Swabey, 2015), pri čemer so uporabili metodo opazovanja in vprašalnike, preučuje, kako študenti uporabljajo prostore knjižnice in vlogo, ki jo imajo ti prostori. Študenti so kot glavne dejavnosti v knjižnici navedli uporabo računalnikov, prenosnikov, fotokopirnih strojev, tiskalnikov in branje tiskanega gradiva. Glavni razlog za obisk knjižnice je študijsko delo. Pri izbiri prostora študenti upoštevajo lastnosti knjižnice, kot sta tišina in udobje. Več kot polovica jih meni, da je knjižnica primerna za samostojno učenje. Študenti cenijo knjižnico zaradi njenih virov, mirnega prostora in skupnega študijskega vzdušja, vendar se včasih težko učijo zaradi motečih dejavnikov (prijatelji, drugi pogovori, skupinsko delo drugih uporabnikov...). Nekateri izmed njih imajo zelo specifične ideje o prostorih, kjer želijo delati, drugi pa se odločajo glede na vrsto dela, ki ga morajo opraviti. Okna in razsvetljava so pomembni vidiki priljubljenih knjižničnih lokacij, saj ustvarjajo sproščujoče okolje, a tudi zbranost. Študenti menijo, da je vzdušje ključnega pomena pri izbiri prostora za učenje. Nekateri posamezniki so izrazili močno navezanost na knjižnico in jo opisali kot svoj »dom v stran od doma«. Mnenja o knjižnicah so tako različna, kot ljudje, ki jih uporabljajo. Knjižnica ne more nikoli popolnoma zadovoljiti vseh svojih uporabnikov. Za knjižnice je pomembno, da skrbno upoštevajo in se posvetijo potrebam tako skupin kot posameznikom.

Namen študije, izvedene na javni univerzi v južni regiji Združenih držav Amerike (Quinnell, 2010), kjer so opravili analizo fotografij in spremljajočih besedil, ki so jih ustvarili udeleženci,

je bil, da bi razumeli vidike študijskih okolij, ki so ključni za študente. Besede kot so prostor, učenje, temperatura, tišina, knjižnica in glasba, so pogosto povezane z lokacijami za učenje, medtem ko so študenti udobje na teh lokacijah povezovali z ambientalnimi dejavniki, kot so vonj, temperatura in hrup ter z opremo, kot so mize. Izbira študentov glede lokacij se je vrtela okoli udobja, zbranosti in občutka lastništva, kar kaže pogosta uporaba besede »moj«. Študija je podala tudi nekaj priporočil za univerze, in sicer uporaba raznovrstnega pohištva (stoli, kavči, mize), možnost gibanja (premikanje stola kot tudi zmožnost gibanja na stolu), mize za eno osebo morajo biti dovolj velike za vsaj tri srednje velike predmete, saj imajo študenti raje mesta, kjer lahko razprostrejo svoje stvari. Hladna temperatura je povezana s koncentracijo, vendar naj hladnejše sobe ponujajo odeje, toplejše pa naj zagotavljajo ventilatorje. Velika okna za naravno svetlobo so zaželena, vendar je treba v prostorih brez oken uporabiti raznoliko razsvetljavo. Študentje raje izberejo naravne vonje. Raziskava je pokazala, da ravno prepoznavnost prostora pripomore k uporabi, ne pa udobje in udobnost. Ugotovili so, da študenti sicer uporabljajo prostore, ki jih ne marajo, a v njih ne ostanejo dolgo.

Pri študiji o uporabi knjižnice Univerze v Šanghaju Jiao Tong (Fan idr., 2022), kjer so uporabniki študenti in pedagoški delavci, jih zanimajo odnosi med ljudmi, zgradbami in prostori znotraj grajenega okolja, pri čemer analizira različne vrste zgradb in subjektivne dejavnike iz človeške perspektive. Študija si prizadeva raziskati povezavo med vedenjem uporabnikov pri izbiri sedežev ob oknu in učinkovitostjo učenja. Rezultati kažejo, da sta dnevna svetloba, ki jo prinaša okno ter toplotna senzorična izkušnja, ki ju prinaša sončno obsevanje, pozitivno povezani z učno izkušnjo in učinkovitostjo učenja. Rezultati so pokazali tudi, da so uporabniki izbrali sedež ob oknu, kar je bilo v skladu z njihovimi željami, vendar lahko okna v določenih obdobjih povzročajo bleščanje. Študija nakazuje, da notranje okolje in notranja zasnova knjižnic vplivata na uporabniško vedenje, kar na koncu vpliva na učno izkušnjo. Ugotovitve poudarjajo pomen upoštevanja uporabniških pričakovanj pri oblikovalskih strategijah v knjižnicah.

Knjižnica Hakunila (Ervasti in Puustinen, 2016) v vzhodnem mestu Vantaa na Finskem je bila prenovljena na podlagi načel trajnosti, sodelovanja in stroškovne učinkovitosti. Zaradi omejenega proračuna je notranja oblikovalka predlagala uporabo recikliranih materialov in minimalne nove naložbe. Knjižnica si je prizadevala, da bi v prenovi vključila svoje uporabnike in tako spodbudila boljše odnose. Z omejenimi sredstvi je osebje knjižnice organiziralo

delavnice za uporabnike, ki so bile namenjene dvema glavnima skupinama uporabnikov, to so odrasli in mladi, stari od 12 do 15 let. Storitve za odrasle je bilo treba spremeniti ali ukiniti, prostor za mlade pa je bilo potrebno izboljšati. Postopek oblikovanja nove knjižnice se je začel s podrobnim vprašalnikom za odrasle in mlade uporabnike, nadaljeval pa s tremi delavnicami z obema skupinama, da bi ugotovili, kakšna bi bila njihova idealna knjižnica. Podrobne povratne informacije s teh delavnic so pomagale pri oblikovanju sprememb. Po prenovi ni bilo opaznega povečanja letnega obiska knjižnice. Vendar pa njegov upad, opažen v prejšnjih letih, ni več prisoten. Prenova je okrepila odnose z uporabniki, sodelovanje z njimi pa se nadaljuje.

Študija, ki so jo izvedli v knjižnici D. H. Hill na State University v Severni Karolini, je preučila, kako se knjižnice prilagajajo željam in vedenju milenijcev. Milenijci, rojeni po letu 1982, so tehnološko spretni in sodelovalni, zato morajo knjižnice premisliti o svojih tradicionalnih mirnih prostorih v korist prostorov za druženje. Raziskava je poudarila vrednost obeh vrst prostorov, saj študenti cenijo prilagodljivost, fleksibilnost in intelektualno stimulacijo. Čeprav so študenti cenili družabne prostore, so poudarili tudi pomen mirnih študijskih prostorov. Študija kaže na potrebo po prihodnjih raziskavah o željah glede prostorov, značilnih za posamezne demografske skupine in postavlja knjižničarje pred izziv, da se razvijajo v skladu s spreminjajočimi se potrebami današnjih študentov (Yoo-Lee idr., 2013).

Leta 2013 so v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani opravili obsežnejšo študijo uporabnikov, kjer so ugotovili, da se je povečal delež uporabnikov, ki obiskujejo knjižnico zaradi uporabe čitalniških prostorov in prostora za druženje (npr. Kavarna NUK). Delež tistih, ki jo najpogosteje obiskujejo zaradi izposoje gradiva, pa se je zmanjšal (Ambrožič, 2015).

Janžekovič in Milinović (2019) sta v raziskavi ugotovili, da študenti Medicinske fakultete Univerze v Mariboru aktivno sodelujejo v znanstvenem raziskovalnem delu poleg svojih študijskih obveznosti, kar prispeva k izboljšanju ugleda fakultete. Raziskava je pokazala, da kakovostni knjižnični prostori, še posebej po selitvi knjižnice v novo zgradbo, pozitivno vplivajo na delo študentov in zaposlenih. Študenti so se v novih knjižničnih prostorih zadrževali dlje časa in jih uporabljali za različne namene, vključno s študijem, pripravo nalog in druženjem. Sklepata, da kakovostni knjižnični prostori vplivajo na kakovost študija in da so nove knjižnične lokacije bolj privlačne za študente.

2.5 STRATEGIJA UNIVERZITETNE KNJIŽNICE MARIBOR

Strategija knjižnice je razdeljena na več področij:

- 1. področje: Uporabniška izkušnja v središču oblikovanja storitev,
- 2. področje: Razvoj knjižnične zbirke,
- 3. področje: Podpora študiju in poučevanju,
- 4. področje: Podpora znanstveni odličnosti,
- 5. področje: Kulturna in znanstvena dediščina,
- 6. področje: Knjižnica kot raznolik prostor,
- 7. področje: Komuniciranje s ciljnim skupinami uporabnikov in promocija,
- 8. področje: Povezanost UKM z deležniki v okolju in
- 9. področje: Kadri in kompetence za prihodnost.

Pri načrtovanju raziskave smo se osredotočili na 6. področje: Knjižnica kot raznolik prostor, in sicer na cilj 15 tega področja, ki se glasi Nov koncept za nove storitve. Podcilji tega področja so:

- priprava idejnega osnutka konceptualne prenove knjižnice kot večnamenskega prostora,
- razširitev in prenova študijskega prostora,
- uvedba samopostrežnih storitev in novih komunikacijskih poti,
- prostorska ureditev za nove interakcijske dejavnosti uporabnikov in za nove tehnologije (ureditev prostora za kreativno delo),
- ureditev prostorov in opreme za sprostitev in družabnost, kulturno (prireditveno-razstavno) in umetniško dejavnost.

Knjižnice so tradicionalno prostor za študij in družabno interakcijo, kamor ljudje prihajajo z različnimi nameni, od študijskih do družabnih. UKM je pomemben del univerzitetnega in mestnega življenja, kjer se ljudje srečujejo in izmenjujejo ideje. Danes knjižnice niso več samo tihi kraji študija, temveč tudi mesta za sproščeno interakcijo in kreativnost. Čeprav je knjiga še vedno priljubljen informacijski vir, je poudarek tudi na uporabi prostora, ki spodbuja radovednost in ustvarjalnost. S prilagoditvami prostora in ponudbo sodobnih informacijskih virov ter tehnologije želijo knjižnice obogatiti uporabniško izkušnjo in spodbuditi različne načine učenja in uporabe (Univerzitetna knjižnica Maribor, 2021).

3 RAZISKAVA

Raziskava je bila zasnovana z namenom pridobivanja vpogleda v izkušnje in mnenja uporabnikov knjižnice. Glavni cilj je bil razumeti, kako uporabniki dojemajo prostore in storitve knjižnice ter kako bi jih bilo mogoče izboljšati. Raziskavo smo izvedli s pomočjo kvalitativne metode, to je intervjuja. Intervju je bil standardiziran (razgovor je voden po vnaprej izdelanem vprašalniku, Priloga 1) in delno strukturiran (vnaprej so pripravljena odprta vprašanja), raziskovalni vzorec pa je zajemal študente.

Za raziskavo smo izbrali pet uporabnikov Univerzitetne knjižnice Maribor, pri izbiri smo se osredotočili na študente, čeprav v knjižnico zahajajo tudi drugi uporabniki. Med njimi smo se odločili za tiste, ki so se zadrževali v knjižnici in so bili odprti za intervju, pri čemer nismo dajali poudarka njihovi smeri izobrazbe. Trije so redni obiskovalci knjižnice, dva pa sta knjižnico, v času intervjuja, obiskala prvič. Menili smo, da lahko prav vsak ponudi edinstven in dragocen vpogled v izkušnje in mnenja o storitvah in prostorih knjižnice.

Kljub temu, da je bil intervju standardiziran, smo v procesu spraševanja prilagajali in vključevali dodatna vprašanja, da bi zagotovili poglobljene in relevantne odzive s strani intervjuvancev. Ta pristop je omogočil prilagodljivost in zagotovil, da so bila vprašanja relevantna za vsakega posameznega udeleženca. Intervju je bil izveden v mirnem okolju, kjer so se udeleženci počutili sproščeno in so bili pripravljene deliti svoje mnenje. Za zagotavljanje jasnejše predstave in razumevanja prostora, smo intervjuvancem podali tlorise posameznih nadstropij. Intervju smo posneli ter ga naknadno transkribirali za analizo. Vsak intervju je trajal približno 20 minut, saj smo želeli spoštovati čas študentov, ki so v knjižnico prišli z namenom študija, in jih nismo želeli predolgo zadrževati.

Na podlagi petih intervjujev smo pridobili vpogled v ključne ugotovitve in skupne teme, ki se pojavljajo med intervjuvanci. Vsi intervjuvanci poudarjajo pomen udobnega in primerne prostora za učenje, ki vključuje dobro osvetlitev, zlasti naravno svetlobo, tišino, mir in udobno pohištvo.

Intervjuvanci imajo različne preference glede tega, kje v knjižnici se najraje zadržujejo. Nekateri imajo raje stalno območja ob oknih, drugi pa se ob vsakem obisku odločijo za drug

prostor. To kaže na pomembnost raznolikosti in prilagodljivosti prostorov v knjižnici. Cenijo različne prostore, ki so na voljo v knjižnici, od študijskih sob do območij za skupinsko delo. Intervjuvanec 3 je izpostavil, da ga v knjižnico privabijo različni prostori, ki jih lahko izbere in da ni vse enako in monotono. Vsak prostor mu daje drugačen občutek in vseč mu je, da se lahko odloči za prostor glede na počutje.

Intervjuvanci so izpostavili tudi pomen naravne svetlobe za njihovo produktivnost, saj povečuje njihovo delovno učinkovitost ter izboljšuje njihovo splošno počutje. Primerno osvetljeni prostori prispevajo k boljši koncentraciji in zmanjšujejo občutek utrujenosti. Ko smo jih povprašali, kakšen vpliv ima naravna svetloba na njihovo produktivnost, so se strinjali, da je to pomemben dejavnik, ko se odločajo za prostor, kjer bodo delali. Intervjuvanec 2 je povedal, da se mu zdi naravna svetloba boljša kot neonska, še posebej za delo in osredotočenost. Intervjuvanec 3 pa je izpostavil, da se v temnem prostoru ne more učiti in ravno zaradi prijetne svetlobe izbere prvo nadstropje knjižnice.

Večina jih izraža željo po dodatnih prostorih za sproščanje in druženje. Prostor za druženje bi moral biti, po njihovem mnenju, na takšnem mestu, kjer ne bi motili ostalih uporabnikov in bi se lahko družili brez zadržkov. Prostori za sproščanje oz. različni kotički v knjižnici bi lahko bili opremljeni z udobnimi kavči, fotelji, ležalniki ali vrečami za sedenje. Predlagane so bile tudi ideje o kotičkih za ustvarjanje, kjer bi se lahko uporabniki sprostili z aktivnostmi, kot so slikanje in risanje ter sprostili svojo kreativnost. Izkazalo se je, da vsi intervjuvanci pogrešajo prostore, kjer se lahko umaknejo od študijskih obveznosti, se sprostijo in se napolnijo z energijo.

Pohištvo v knjižnici igra pomembno vlogo pri zagotavljanju udobne in produktivne izkušnje za uporabnike. Medtem ko so nekateri izmed udeležencev intervjuja zadovoljni z obstoječim pohištvom, drugi izražajo željo po izboljšavah in dodatkih. Nekateri so opazili, da je pohištvo v določenih delih knjižnice dotrajano, na primer stoli v knjižnem razstavišču pri oknu ter stoli v drugem in tretjem nadstropju, ki so trdi in neudobni. Izražena je bila želja po novejšem pohištvu in po večji raznolikosti pohištva, ki bi omogočilo različne načine sedenja in sprostitev. Nekateri so poudarili, da so mize dovolj prostorne, kar uporabnikom omogoča, da razprostrejo svoje gradivo in pripomočke ter delajo učinkovito. Kljub temu pa so izrazili željo po zamenjavi dotrajanih miz z novimi.

Dostop do interneta in število vtičnic se jim zdi bistven, predvsem za tiste uporabnike, ki prihajajo s svojo opremo. Intervjuvanec 1 je opozoril na mize med knjižnimi policami v drugem in tretjem nadstropju, ki nimajo dostopa do vtičnic ter na mize, ki imajo vtičnice samo na eni strani. Čeprav imajo vsi intervjuvanci svoje prenosnike, se jim zdi še vedno pomembno, da je v knjižnici na voljo dovolj računalnikov namenjenih uporabnikom. Izpostavili so pomen dostopa do določenih računalniških programov, zlasti tistih, ki so plačljivi, saj bi študenti na tak način lahko dostopali do plačljivih orodij, ki si jih sami morda ne morejo privoščiti. Ko smo jih povprašali po možnosti izposoje polnilcev za pametne naprave in prenosnike, so bili navdušeni in se strinjali, da bi bilo to za njih zelo koristno. Prezem gradiva na različnih mestih v knjižnici je ena izmed točk, ki so jo intervjuvanci izpostavili kot potencialno izboljšavo. Na vprašanje o možnosti prevzema gradiva v pritličju je bil odziv intervjuvancev nevtralen, nekateri ne vidijo dodane vrednosti v tej spremembi, medtem ko drugi menijo, da bi bilo to koristno. Iz odgovorov nekaterih pa je razvidno, da bi cenili večjo fleksibilnost pri prevzemu gradiva.

Nekateri intervjuvanci so omenili moteče dejavnike iz zunanjega okolja, kot so hrup s ceste ali glasna glasba, ki vplivajo na njihovo sposobnost koncentracije. Vsi intervjuvanci pa so poudarili, da sta mir in tišina primarna dejavnika za obisk knjižnice, kjer lahko dosežejo zbranost za uspešno izvedbo svojih nalog. To poudarja pomen dobre zvočne izolacije in ustvarjanja mirnega okolja za študij.

Upali smo, da bomo od intervjuvancev 4 in 5, ki prej knjižnice nista obiskala, pridobili vpogled v to, kakšen prostor ali storitve bi pritegnile potencialne uporabnike. Vendar sta bila z vsem, kar knjižnica ponuja in kar sta opazila, zadovoljna, saj sta potrebovala le prostor z veliko mizo, dostop do internetne povezave in vtičnico. Poudarila sta, da večinoma uporabljata elektronske vire, ki jih najdeta na spletu, zato knjižnice ne obiskujeta pogosto. Potrebno gradivo pa si izposodita v visokošolski knjižnici na svoji fakulteti. Ostali intervjuvanci so povedali, da pogostost obiska knjižnice variira glede na izpitno obdobje. V času izpitov knjižnico obiskujejo pogosteje in tam preživijo daljši čas, medtem ko v vmesnem obdobju običajno prihajajo le po gradivo in se v knjižnici zadržujejo krajši čas.

Raziskava, ki smo jo izvedli, je kljub svojim ugotovitvam omejena v nekaterih ključnih vidikih. Prvič, omejeno število udeležencev (le pet) pomeni, da rezultati ne morejo biti posplošeni na celotno populacijo uporabnikov knjižnice. Poleg tega je bil raziskovalni vzorec omejen izključno na študente, kar pomeni, da mnenja drugih skupin uporabnikov, kot so zaposleni na Univerzi v Mariboru, raziskovalci, dijaki in drugi uporabniki, niso bila upoštevana. Ker je bil poudarek na kvalitativnih intervjujih, obstaja možnost pristranskosti, saj so odgovori temeljili na subjektivnih mnenjih udeležencev. To lahko vodi do interpretativnih razlik in pomanjkanja objektivnosti. Poleg tega prilagodljivost vprašanj med intervjuji, čeprav omogoča globlje razumevanje posameznih izkušenj, lahko ustvari nedoslednosti v odgovorih, kar otežuje njihovo primerjavo. Vprašalnik bi lahko nadgradili z dodajanjem predlaganih odgovorov ali lestvice za lažje vrednotenje, z združevanjem sorodnih vprašanj, s prilagoditvijo zaporedja vprašanj ter s vprašanji, ki iščejo konkretne podatke ali primerjave. Ob uporabi prilagojenega vprašalnika bi bilo koristno ponuditi dodatno slikovno gradivo, ki bi omogočilo boljše razumevanje prostora. Dodatno se moramo zavedati še časovne omejitve, kar vpliva na globino in širino zbranih podatkov. V prihodnje bi bilo koristno razširiti vzorec, vključiti različne skupine uporabnikov in uporabiti kombinacijo kvalitativnih in kvantitativnih metod ter povezati raziskavo z vsakoletnim anketiranjem o zadovoljstvu uporabnikov s storitvami UKM.

3.1 KLJUČNI VIDIKI ZA PRILAGAJANJE

V tej točki bomo izpostavili nekaj možnosti prilagoditev v Univerzitetni knjižnici Maribor, glede na pregledano literaturo in raziskavo, ki smo jo opravili.

Da bi knjižnica učinkovito zadovoljila potrebe svojih uporabnikov, je ključnega pomena prilagoditev prostorov. To ne pomeni le fizične preureditve, temveč tudi oblikovanje prostora, ki omogoča fleksibilnost in se lahko prilagaja različnim dejavnostim. Uporabniki potrebujejo raznolike prostore, ki so prilagojeni njihovim specifičnim potrebam, bodisi za osredotočen študij v mirnem okolju ali za sproščeno druženje in izmenjavo idej. Z zagotavljanjem takšne raznolikosti in prilagodljivosti se knjižnica ne le prilagaja trenutnim potrebam, temveč tudi predvideva prihodnje trende in želje obiskovalcev.

Elementi oblikovanja prostorov v knjižnici igrajo ključno vlogo pri zagotavljanju optimalne uporabniške izkušnje. To vključuje prenavo in funkcionalno izboljšavo pohištva, zagotavljanje

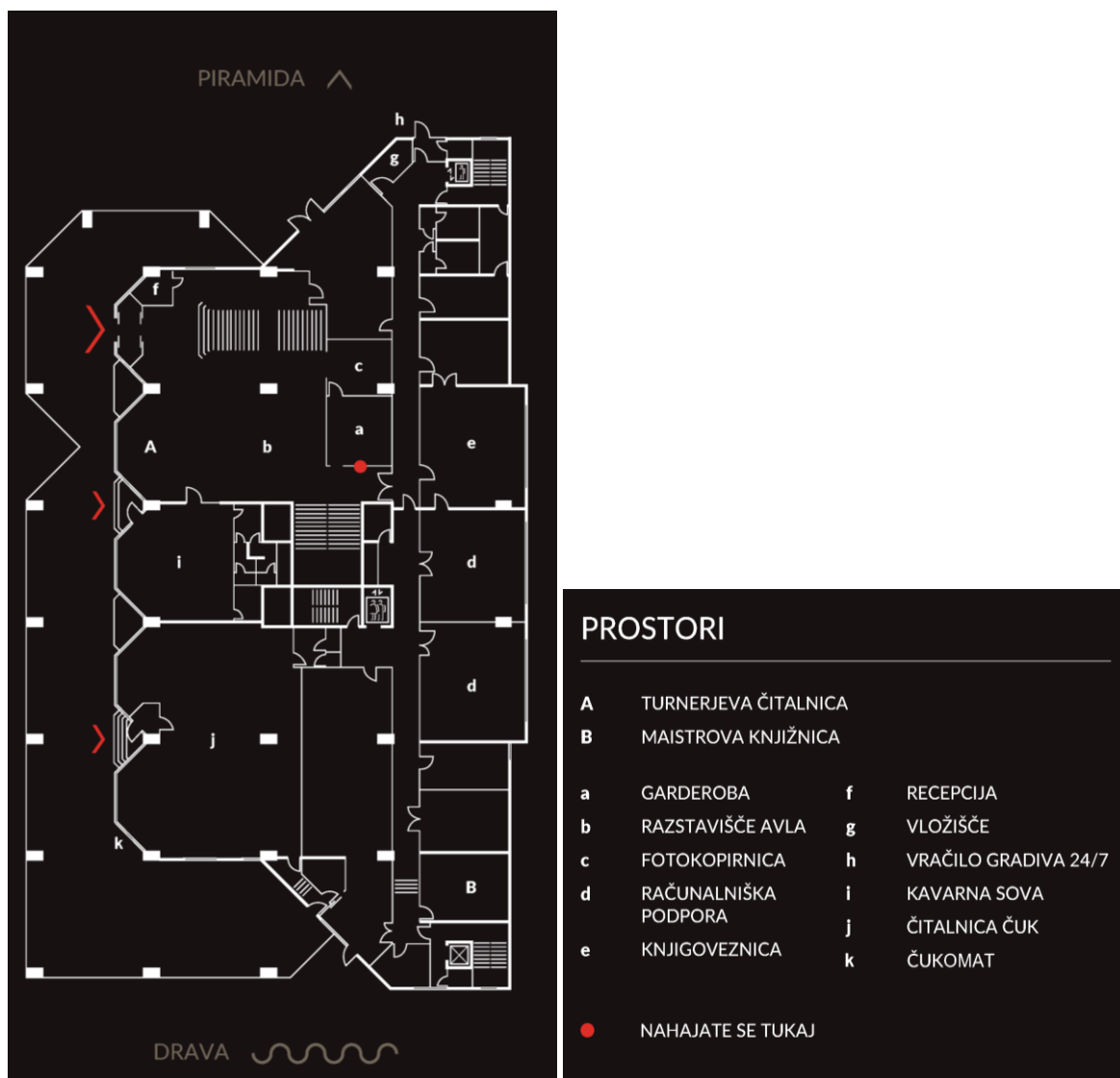
raznolikosti pohištva ter premišljeno razporeditev in postavitev le-tega. Ergonomija in dostopnost sta ključni za udobje uporabnikov, prav tako pa naravna in umetna osvetlitev, ki skupaj s premišljeno barvno shemo ustvarjata prijetno atmosfero. Zvočna izolacija zagotavlja mir in tišino, medtem ko raznolikost prostorov omogoča prilagajanje različnim potrebam uporabnikov. Uporaba naravnih elementov v oblikovanju prostora lahko dodatno izboljša splošno počutje in zadovoljstvo uporabnikov.

V okviru prizadevanj knjižnice za izboljšanje uporabniške izkušnje je ključnega pomena razširitev in prenova študijskega prostora, ustvarjanje udobnih in primernih prostorov, ki omogočajo optimalno učno okolje. To vključuje zagotovitev različnih prostorov, kot so študijske sobe, območja za skupinsko delo, prostori za sproščanje in druženje, kotički za ustvarjanje in kreativnost ter aktivno vključevanje uporabnikov v oblikovanje prostora, da bi bolje odražal njihove potrebe in želje.

Za optimalno izkušnjo uporabnikov je ključno nenehno izboljšanje storitev in ponudbe, kar vključuje zagotavljanje dostopa do interneta in vtičnic, možnost izposoje polnilcev za pametne naprave in prenosnike, ponudbo prenosnih baterij za delovna mesta brez vtičnic, izposoje svetil z brezžičnim polnjenjem, uporabo naprednih računalniških programov, fleksibilnost pri izposoji gradiva, najnovejšo tehnološko opremo ter uvedbo samopostrežnih storitev za večjo avtonomijo obiskovalcev.

3.2 TRENUTNO STANJE PROSTOROV IN MOŽNE PRILAGODITVE V UNIVERZITETNI KNJIŽNICI MARIBOR

Pritličje

Slika 1: Tloris pritličja (Vir: UKM)

V pritličju stavbe se nahaja večnamenska čitalnica ČUK (j na Sliki 1), ki je namenjena članom UKM. Dostop do čitalnice je omogočen s člansko ali študentsko izkaznico, medtem ko mobilna aplikacija mCOBISS s črtno kodo trenutno ni podprta. Glede na to, da je ČUK odprt vse do polnoči, nudi optimalno okolje za tiste, ki dajejo prednost večernemu učenju. Da bi izboljšali uporabniško izkušnjo, bi bilo smiselno razmisliti o namestitvi čitalca, ki bi prepoznal tudi črtne kode mobilne aplikacije na vhodnih vratih. Po informacijah zaposlenih je bilo ugotovljeno, da bi uporabniki cenili poseben del čitalnice, namenjen skupinskemu delu. Ta prostor bi moral biti

zvočno izoliran, da ne bi motili ostalih uporabnikov, ki se posvečajo individualnemu delu. Poleg tega bi bilo koristno urediti prostor pred ČUKom, kjer bi se študenti lahko sprostili. Trenutno je pred vhodom postavljena klop, ki jo radi koristijo. Za dodatno udobje in sprostitev bi bilo primerno dodati ležalnik, nekaj zelenja ter mizo s stoli, ki bi služila debatom in sproščenim pogovorom.

Ob vhodu v knjižnico bi lahko namestili tudi knjigomat, ki bi omogočal članom knjižnice, da prevzemajo in vračajo gradivo 24 ur na dan. Čeprav knjižnica že omogoča vračilo gradiva v trezor za vračanje knjig (h na Sliki 1), ki se nahaja na zunanosti stavbe v Miklošičevi ulici in izposojajo gradiva v ČUKomatu (k na Sliki 1), ki se nahaja pri čitalnici ČUK, bi bil primernejši prostor, kjer bi lahko obe storitvi opravili na istem mestu, takoj pri vhodu, boljši. Tako trezor za vračanje knjig kot ČUKomat imata nekaj pomanjkljivosti, ki bi jih bilo smiselno odpraviti. Trezor za vračanje knjig se nahaja na mestu, kjer ga uporabniki hitro spregledajo, kar pomeni, da mnogi ne opazijo, kje naj oddajo gradivo, kar lahko povzroči težave pri vrnitvi in zmanjšuje njegov namen. Na zunanji strani ima loputo, ki jo uporabnik dvigne, vloži knjigo in knjiga se spusti v zabojnik, ki je sicer obložen s peno, vendar kljub temu prihaja do poškodb na gradivu, še posebej, če uporabnik vstavi več knjig naenkrat. Prav tako se knjige poškodujejo, če je toliko vračil, da padejo iz zabojnika. Paketnik podjetja Direct4me, služi v knjižnici kot ČUKomat, kjer lahko uporabniki naročeno gradivo prevzamejo kadarkoli, vendar paketnik ni povezan s programom Cobiss in morajo uporabniki za uporabo te storitve izpolniti posebno naročilnico ter prevzeti gradivo z uporabo mobilnega telefona.

V pritličju knjižnice se nahaja Turnerjeva čitalnica (A na Sliki 1). Pred izbruhom epidemije koronavirusa je bila ta čitalnica odprta za vse obiskovalce knjižnice, kjer so lahko v miru prebirali dnevno časopisje. Vendar so bili zaradi epidemije stoli, mize in časopisje umaknjeni. Po koncu epidemije se, zaradi finančnih omejitev, niso vrnili na svoje mesto. Sedaj je na tem mestu le nizka klopca ob velikem oknu, prazne police ob vhodu v kavarno in knjižna skulptura. Prostor ob oknu ponuja idealno priložnost za druženje, kot nekakšen podaljšek kavarne v knjižnico. Uporabniki bi tu lahko klepetali, ne da bi motili druge uporabnike, kar so v intervjujih večkrat izpostavili kot željo. Ob oknu bi lahko postavili separeje z udobnimi oblazinjenimi klopami in mizami, ki bile primerne tudi za skupinsko delo. Na voljo bi lahko bila tudi premična bela tabla za pisanje. Ker sta Turnerjeva čitalnica in razstavišče avla (B na Sliki 1) v istem prostoru, bi lahko stole in mize, namenjeni druženju, razporedili tudi po delu razstavišča. To

pohištvo bi moralo biti premično, da bi ga lahko glede na potrebe uporabnikov in knjižnice enostavno premikali in prilagajali različnim situacijam.

V pritličju se nahaja tudi prostor poleg garderobe (c na Sliki 1), kjer je prej delovala fotokopirnica Sončna pot, ki pa več ne obratuje v stavbi. Ta prostor bi lahko namenili tako imenovani kreativnici, kjer bi lahko uporabniki sproščali svojo kreativno plat na različne načine. Tam bi lahko bil umetniški kotichek, kjer bi hranili pripomočke za slikanje, risanje in oblikovanje itd., ker pa je prostor manjši bi lahko bil del kreativnice še v prvem nadstropju. V tem prostoru bi lahko prirejali tudi delavnice za kreativno preživljanje časa.

Zanimiv prostor za uporabo bi lahko bilo tudi stopnišče ob razstavišču, ki se ne uporablja. Morda bi lahko bil dodatni razstaviščni prostor, morda bi ga lahko umetniško popestrili in bi bil primeren prostor za počitek in oddih, ki si ga uporabniki tako zelo želijo.

V pritličju je potrebno omeniti še dotrajano pohištvo, ob avtomatih za prigrizke in pijačo, ki bi ga bilo potrebno zamenjati.

Prvo nadstropje

Slika 2: Tloris prvega nadstropja (Vir: UKM)

Ko se uporabnik povzpne po stopnicah, naravnost vidi likovno razstavišče (I na Sliki 2), na desni strani, ob oknu pa sedeže, ki kljub dotrajanosti vabijo obiskovalce k počitku. Novi sedeži bi obiskovalcem ponudili več udobja in zadovoljstva. Mogoče bi bilo smiselno vključiti sedeže s premično mizico, primerno za prenosnike ali zapiske, ter dodati tabureje za dodatno sedišče ali odlaganje.

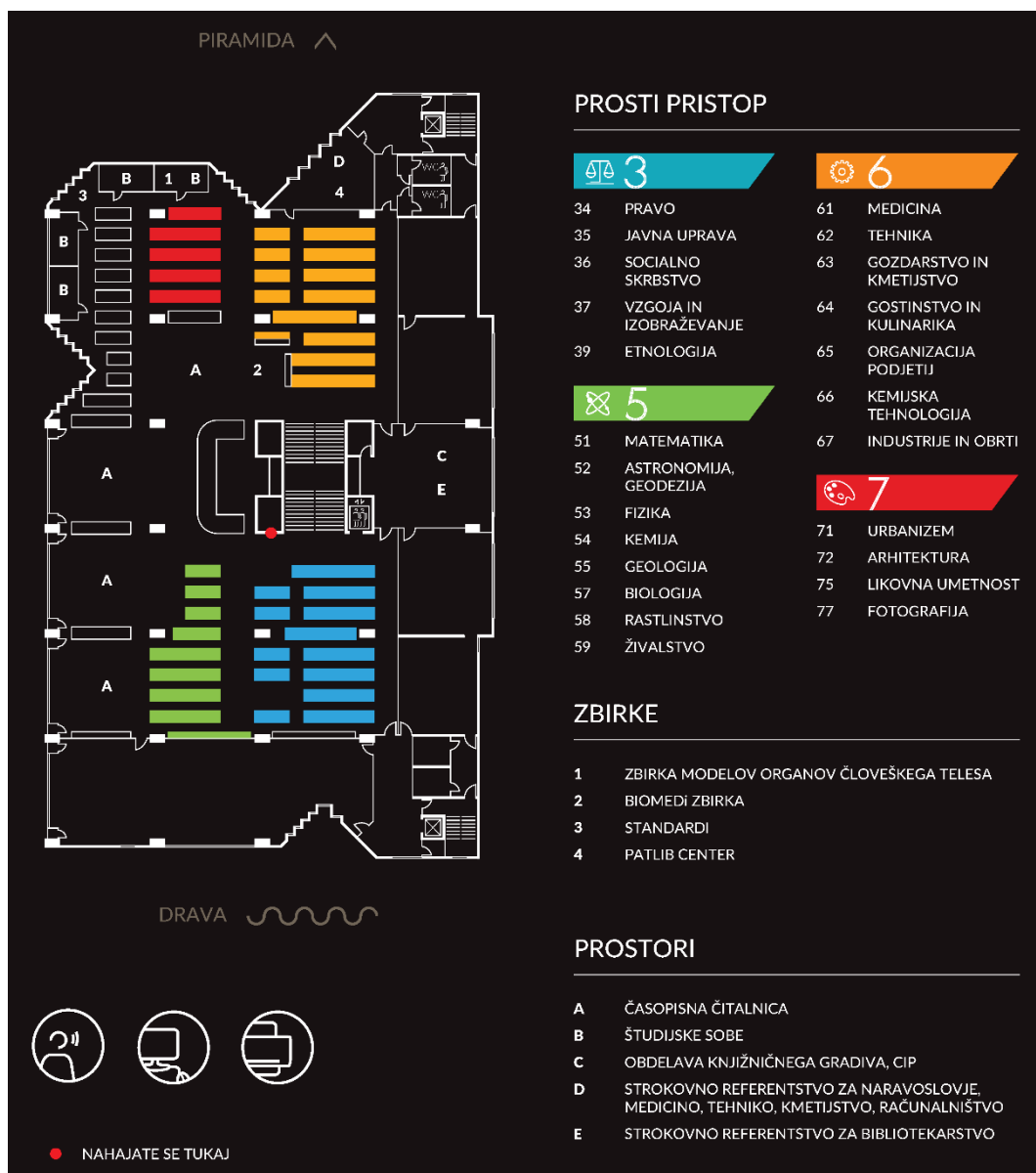
V pogovoru z zaposlenimi se je pojavila zamisel o preureditvi izposojevalnega okolja v prvem nadstropju. Predlagali so umik izposojevalnega pulta (A na Sliki 2) in uvedbo samopostrežnega sistema za prevzem rezerviranega gradiva. S tem predlogom bi se izposojevalci premaknili za informacijski pult (B na Sliki 2), kar bi omogočilo boljšo organizacijo prostora pred vhodom, ki je trenutno pogosto prenatrpan, še posebej zaradi uporabnikov, ki čakajo pred izposojevalnim pultom. Ta sprememba bi prispevala k boljši prostorski učinkovitosti in izboljššanemu pretoku ljudi.

V kolikor bi v prvem nadstropju delno ali v celoti reorganizirali prosti pristop, bi s tem pridobili dragocen prostor za raznovrstne potrebe naših uporabnikov. Ker se delo od doma vse bolj uveljavlja, se povečuje tudi želja po prostoru za skupno delo (angl. co-working) v knjižnicah. Knjižnica že sedaj nudi različna delovna mesta, vendar bi bilo koristno prostor prilagoditi takšnim potrebam, da bi današnji študenti tudi po zaključku študija in vstopu na trg dela še naprej obiskovali knjižnico. V takem prostoru bi se lahko povezovali študenti, strokovnjaki, raziskovalci in podjetniki. Ustvarili bi lahko zvočno izolirane delovne module, namenjene individualnemu delu, ki bi omogočili diskretnost pri opravljanju telefonskih klicev ali videokonferenc. Poleg tega bi bilo smiselno razmisliti o večjih modularnih prostorih, primernih za dve ali več oseb, ki bi služili kot optimalno okolje za timsko sodelovanje, konstruktivne sestanke ali delovne pogovore. Dodali bi lahko tudi fleksibilne delovne postaje s prilagodljivo višino ter interaktivne zaslone za sodelovalno delo. Nekaj miz in stolov v tem prostoru bi lahko bilo premičnih in bi si jih uporabniki poljubno razporedili po prostoru. Del prostora bi lahko bil namenjen kreativnici z napredno tehnološko opremo, ki bi bila opremljena s 3D tiskalnikom ter računalniško postajo za oblikovanje 3D izdelkov.

V učilnici Brede Filo (D na Sliki 2) bi lahko vzpostavili sodobno tehnološko opremljeno učno okolje, ki bi ne le omogočalo napredno interakcijo med študenti in predavatelji, temveč bi bilo prilagojeno tudi za spletna predavanja, virtualne ekskurzije in sodelovalno učenje. Prav tako bi lahko vključili modularno pohištvo za prilagodljivo postavitev prostora in interaktivne zaslone za skupinsko delo.

Drugo nadstropje

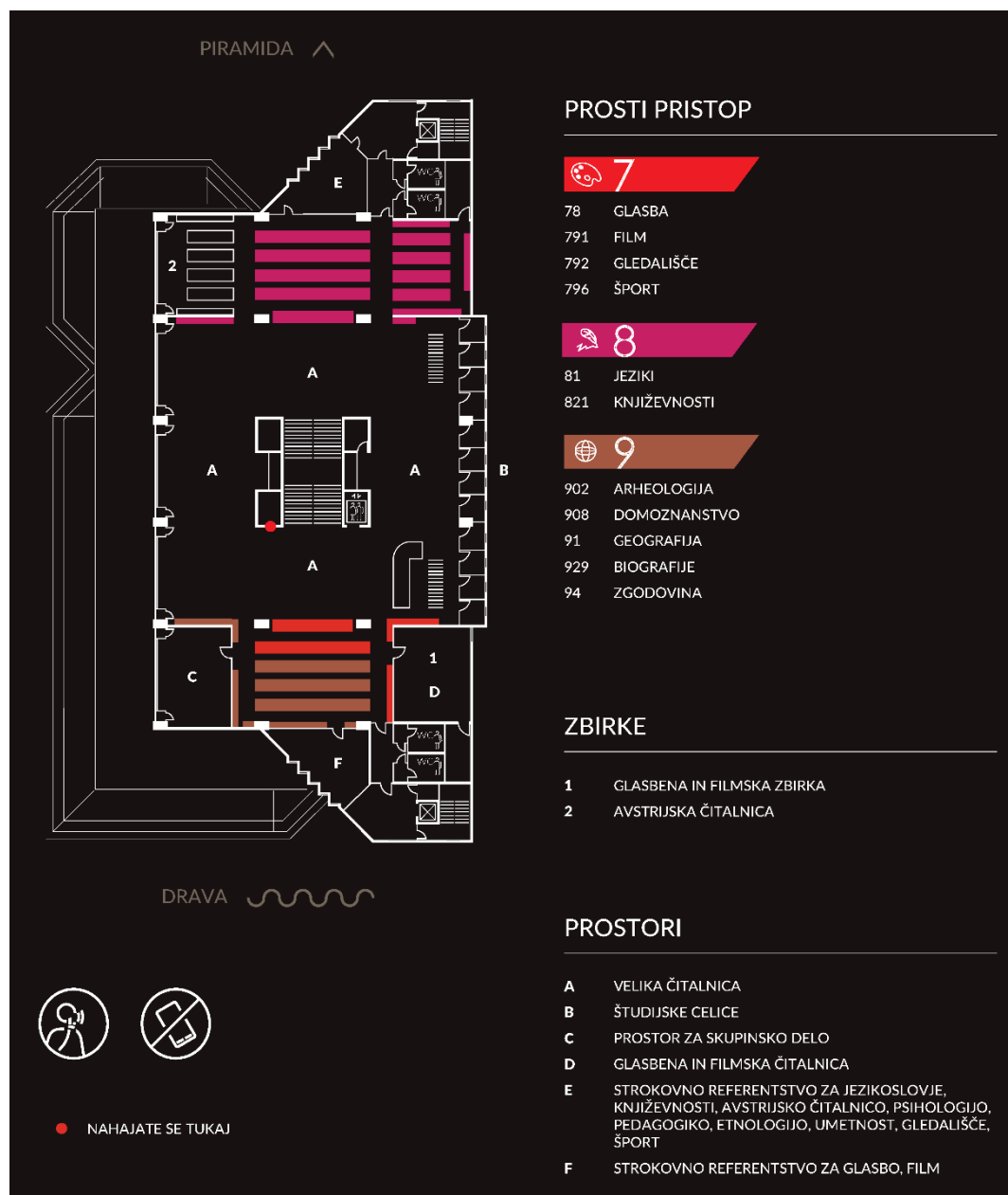

Slika 3: Tloris drugega nadstropja (Vir: UKM)

V drugem nadstropju bi bilo primerno razmisliti o optimizaciji prostorov za sprostitev ter posodobitev obstoječih koticov. Na podlagi povratnih informacij z intervjujev ugotavljamo, da bi bilo koristno dodati udobne kavče, fotelje ter vreče za sedenje, ki jih izrazito pogrešajo. Poleg tega bi bilo smiselno rešiti problematiko pomanjkanja vtičnic pri delovnih mestih med knjižnimi policami. V ta namen bi lahko zagotovili izposajo prenosnih baterij. Tudi tukaj bi lahko zagotovili raznolika delovna mesta z možnostjo prilagajanja višine miz ipd. Dve študijski sobi, ki trenutno služita drugim namenom, bi ponovno namenili uporabnikom kot prostor za delo v manjših skupinah. To bi omogočilo izboljšanje razpoložljivosti prostorov za delo, še

posebej za tiste, ki potrebujejo okolje za skupinsko delo. Poleg tega bi lahko del polic za periodiko nadomestili z vitrinami, v katerih bi shranjevali modele organov človeškega telesa. Ta sprememba bi omogočila boljšo zaščito teh dragocenih učnih pripomočkov in hkrati pripomogla k njihovi prepoznavnosti.

Tretje nadstropje

Slika 4: Tloris tretjega nadstropja (Vir: UKM)

Tretje nadstropje je namenjeno tihemu učenju, na voljo je tudi nekaj študijskih celic (B na Sliki 4) za individualno delo. Te celice bi lahko s primerno zvočno izolacijo prilagodili tudi za video

klice, po katerih je kar precejšnje povpraševanje s strani uporabnikov, saj marsikdo, od epidemije dalje, dela oddaljeno. Tudi v prihodnje se zna ta trend obdržati, saj vse več delovnih mest in študijskih programov ponuja tudi delo od doma oziroma študij na daljavo. Kot je izrazil eden izmed udeležencev intervjuja, bi lahko eno izmed celic preobrazili v sobo za počitek, kjer bi namesto mize in stola stal udoben kavč ali ležalnik namenjen počitku ali meditaciji, dodali pa bi lahko tudi aromaterapevtske razpršilce. Tako bi uporabniki imeli prostor, kjer bi lahko, kot je rekel udeleženec intervjuja, v miru zaprli oči, ne da bi jih drugi čudno gledali. Nekateri bi morda celo za študij raje uporabljali študijsko celico opremljeno s kavčem. V nekaterih celicah bi lahko del stene prekrili s tablo ali jo pobarvali s kredno ali piši briši barvo po kateri bi se dalo pisati in bi bila tudi stena uporabna kot učni pripomoček. Takšne barve bi bile primerne tudi v drugih prostorih, ki so namenjeni skupinskemu delu. Morda bi lahko v nekatere celice dodali zeleni kotiček z nezahtevnimi rastlinami, ki bi poživile prostor ali z zelišči, ki bi tudi s svojim vonjem delovale pomirjujoče.

Prostor za skupinsko delo (C na Sliki 4) bi lahko dodatno opremili s tablo za pisanje, z zaslonom za zrcaljenje slike, raznolikimi stoli ter prilagodljivimi mizami, ki omogočajo postavitve glede na potrebe skupine. Tudi v glasbeni in filmski čitalnici (D na Sliki 4) bi lahko namestili udobne sedežne garniture, ki omogočajo sproščeno gledanje filmov ali poslušanje glasbe. Zagotoviti bi bilo potrebno tudi zatemnitev prostora za boljšo filmsko izkušnjo. Na čitalniških mestih v tem nadstropju je nekaj stolov že zamenjanih z udobnejšimi, nekaj je še starejših, ki so za daljšo uporabo neudobni. Na te bi lahko namestili blazine za udobnejše sedenje, vendar je to le začasna rešitev.

3.3 RAZMISLEK PRED ZAČETKOM PRILAGODITEV

Preden se lotijo kakršnihkoli prilagoditev v prostorih UKM, je ključno, da se natančno seznanijo z izzivi in priložnostmi, ki jih prinaša knjižnična zgradba UKM. V osemdesetih letih prejšnjega stoletja (Rajh, 1993), ko je nastajal projekt sedanje stavbe UKM, je bil prostor knjižnice zasnovan kot odprt prostor, ki bo knjižničnim storitvam, uporabnikom in zaposlenim nudil številne možnosti. Številne kasnejše prilagoditve, ki so sledile spremembam v organizaciji dela, so včasih grobo posegle v osnovni koncept. Pri načrtovanju novih prilagoditev in izboljšav bi tako ponovno razmislili o prvotni viziji odprtega in vsestranskega knjižničnega prostora ter se poskušali uskladiti z izzivi in prednostmi, ki jih prinaša knjižnična stavba s prostranimi

uporabniškimi prostori. Velikost objekta lahko prinaša številne prednosti, vendar pa s sabo prinese tudi nekaj zapletov.

Prostorska razporeditev: Pritličje je običajno prvo, kar obiskovalci vidijo zato je pomembno, da je prostor privlačen in vabi k raziskovanju. Prav tako mora biti funkcionalen, saj se lahko uporablja za najrazličnejše dogodke, razstave ali srečanja. Nadstropja pa omogočajo postavitev različnih tematskih celot in specializiranih kotičkov, kar lahko izboljša uporabniško izkušnjo.

Vključitev uporabnikov in komunikacija z njimi: Pred prilagoditvami je potrebno pridobiti povratne informacije od uporabnikov UKM. Katere metode ali pristopi bodo uporabljeni za pridobivanje povratnih informacij? Kateri segmenti uporabnikov bodo najbolj vplivali na prilagoditve? Ali so določene skupine, ki so trenutno zapostavljene ali premalo upoštevane? Kakšna bo komunikacija z uporabniki skozi celoten proces prilagoditev? Kako uskladiti pričakovanja različnih vrst uporabnikov? Kaj si želijo? Kje vidijo pomanjkljivosti? Ali obstaja možnost, da sodelujejo pri načrtovanju in izvedbi prilagoditev? Na kakšen način bo potekalo obveščanje uporabnikov o spremembah, napredku in končnih rezultatih? Kakšna bo promocija novih prilagoditev in storitev (družbena omrežja, delavnice in dogodki, tiskano gradivo, partnerstva, ogledi za obiskovalce, spletna stran,...)? Kako zbirati povratne informacije na izvedene spremembe?

Ocena finančnih zmožnosti: Kakšen je proračun za prilagoditev? Je potrebno pridobiti dodatna sredstva ali partnerstva? Je mogoče pridobiti donacije ali subvencije? Ali bodo prilagoditve pripeljale do povečanja ali zmanjšanja rednih stroškov? Kako bo financiranje prilagoditev vplivalo na druge projekte, ki jih načrtuje knjižnica? Finančna načrtovanja je treba izvesti vnaprej, da ne bi prišlo do nepredvidenih stroškov.

Ocena časovnega okvira: Zaradi finančnih omejitev ne bo možno uvesti vseh prilagoditev hkrati in bo potrebna časovnica. Katere prilagoditve se bodo lotili najprej? Ali lahko več faz poteka hkrati? Koliko časa bo trajala celotna prilagoditev? Ali obstajajo kakšne časovne omejitve ali obdobja, ko prilagoditve ne bodo mogoče (izpitno obdobje)?

Tehnološka ocena: Katera tehnologija je trenutno na voljo in kako se bo vključevala v prilagoditve? Kakšne so tehnične zahteve? Kakšna je krivulja učenja za uporabo nove

tehnologije? Kakšna je zanesljivost? Kako se tehnologija obnese v realnih scenarijih? Je potrebno predhodno usposabljanje zaposlenih?

Trajnostni vidik: Je mogoče uporabiti okolju prijazne materiale in tehnologije?

Sodelovanje s strokovnjaki: Razmisliti je potrebno o vključitvi arhitektov, notranjih oblikovalcev ali drugih strokovnjakov, ki bi lahko zagotovili kakovostne in funkcionalne prilagoditve.

Vpliv na zaposlene v knjižnici: Kako bodo prilagoditve vplivale na delo zaposlenih in na njihove delovne naloge? Ali bodo nekatere vloge postale odveč ali pa se bodo pojavile nove potrebe po usposobljenosti? Bodo potrebna dodatna usposabljanja in izobraževanja? Kako bodo prilagoditve vplivale na motivacijo zaposlenih? Kako bodo zaposleni obveščeni o prihajajočih spremembah? Imajo možnost dati povratne informacije ali sodelovati pri odločanju?

Morebitne omejitve: Ali obstajajo kakšne prostorske omejitve, ki bi lahko vplivale na prilagoditve? Ali obstaja možnost za odpor s strani zaposlenih ali drugih deležnikov do predlaganih prilagoditev? Kako bi reševali morebitne konflikte ali nestrinjanja?

Ko bo jasen vpogled v vse te premisleke, bo lahko knjižnica začela s prilagoditvami na način, ki bo najbolj učinkovit ter v skladu z željami in potrebami vseh vpletenih.

4 ZAKLJUČEK

Skupaj z razvojem tehnologije in spreminjanjem potreb uporabnikov, je ključno, da se tudi prostori, kot je UKM, prilagajajo in razvijajo. Na podlagi temeljitih opazovanj, analiz in intervjujev z uporabniki smo identificirali več območij izboljšav in možnosti za nadgradnjo. Te spremembe ne predstavljajo zgolj estetskih prilagoditev, ampak izboljšave, ki bodo resnično vplivale na uporabniško izkušnjo in funkcionalnost prostora.

Pomembno je, da se pri izvajanju teh sprememb vedno vračamo k potrebam uporabnikov in se osredotočamo na trajnostne, fleksibilne rešitve. V svetu, ki se hitro spreminja, morajo biti tudi knjižnični prostori dovolj prilagodljivi, da se lahko hitro odzovejo na nove potrebe in izzive.

Kot zaključek lahko potrdimo, da je investicija v izboljšanje in prilagoditev prostorov UKM ključna ne samo za trenutne uporabnike, ampak tudi za prihodnje generacije. Z ustreznim načrtovanjem, sodelovanjem in izvedbo lahko knjižnica postane zgled sodobnega, uporabniku prijaznega in funkcionalnega prostora, ki služi svojemu osnovnemu namenu in hkrati ponuja inovativne rešitve za izzive današnjega časa.

5 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA

- Ambrožič, M. (2015). Kakovost in vrednost knjižnice v očeh uporabnikov: študij uporabnikov Narodne in univerzitetne knjižnice. *Knjižnica*, 59(1–2), 95–125. <https://knjiznica.zbds-zveza.si/knjiznica/article/view/6123>
- Bolefski, A. (2020). From “dust to the dawn of a new age”: creating a 21st century active learning classroom. V E. Sengupta, P. Bessinger in M. Cox (ur.), *Designing effective library learning spaces in higher education* (str. 13–32). Emerald Publishing. <https://doi.org/10.1108/S2055-364120200000029003>
- Boone, M. D. (2004). The way ahead: learning cafes in the academic marketplace. *Library Hi Tech*, 22(3), 323–327. <https://doi.org/10.1108/07378830410560116>
- Dahlgren, A. C. (2008). Investigating the need for space. V K. Latimer (ur.). *IFLA library building guidelines: developments & reflections* (str. 47–54). De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783598440373>
- Di Marino, M. in Lapintie, K. (2015). Libraries as transitory workspaces and spatial incubators. *Library & Information Science Research*, 37(2), 118–129. <https://doi.org/10.1016/j.lisr.2015.01.001>
- Doucett, E. (2020). *100 + ideas to inspire smart spaces and creative places*. American Library Association.
- Ervasti, K. in Puustinen, P. (2016). Sustainable, participatory and low-cost: the redesign process of hakunila library. V D. Sommer, J. Schmidt in S. Clevström (ur.), *High quality design on a low budget* (str. 171–184). De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110375435-012>
- Fan, Y., Yuan, W., Kong, F. in Xue, J. (2022). A study of library window seat consumption and learning efficiency based on the ABC attitude model and the proposal of a library service optimization strategy. *Buildings (Basel)*, 12(10), 1547–1564. <https://doi.org/10.3390/buildings12101547>

- Ferlež, J., Grašič, J., Janžekovič, B., Lorenc, V., Pukšič, V. in Vnuk, K. (2019). Nov usmerjevalni sistem Univerzitetne knjižnice Maribor. *Knjižnica*, 63(1/2), 191–226. <https://doi.org/10.55741/knj.63.1-2.13788>
- Harper, D. H. in Mathuews K. B. (2020). Designing library space to support evolving campus needs. V E. Sengupta, P. Bessinger in M. Cox (ur.), *Designing effective library learning spaces in higher education* (str. 147–166). Emerald Publishing. <https://doi.org/10.1108/S2055-364120200000029010>
- Janžekovič, B. in Milinović, Z. (2019). Knjižnični prostori in kakovost študija medicine na Univerzi v Mariboru. *Knjižnica*, 63(1/2), 163–190. <https://knjiznica.zbds-zveza.si/knjiznica/article/view/7650>
- Kalan, T. in Južnič, P. (2015). Novejše knjižnične zgradbe v Sloveniji. *Knjižnica*, 59(1/2), 145–161. <https://knjiznica.zbds-zveza.si/knjiznica/article/view/6125>
- Kugler, C. (2016). Cents and sensibility. V D. Sommer, J. Schmidt in S. Clevström (ur.), *High quality design on a low budget* (str. 34–68). De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110375435-005>
- Latimer, K. (2008). Users and public space: what to consider when planning library space. V K. Latimer (ur.), *IFLA Library building guidelines: developments & reflections* (str. 68–82). De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783598440373>
- Lin, H., Pang, N. in Luyt B. (2015). Is the library a third place for young people? *Journal of Librarianship and Information Science*, 47(2), 145–155. <https://doi.org/10.1177/0961000614532303>
- Malmenvall, S. (2019). *Poslanstvo visokošolske knjižnice kot tretjega prostora* [Pisna naloga za bibliotekarski izpit]. Fakulteta za pravo in poslovne vede, Katoliški inštitut, Knjižnica Katoliškega inštituta. <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-B1ZEELFV>
- May, F. in Swabey, A. (2015). Using and experiencing the academic library: a multisite observational study of space and place. *College & Research Libraries*, 76(6), 771–795. <https://doi.org/10.5860/crl.76.6.771>
- McDonald, A. (2008). The top ten qualities of good library space. V K. Latimer (ur.), *IFLA library building guidelines: developments & reflections* (str. 13–29). De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783598440373>

- McDonald, A. (2010). Libraries as places: challenges for the future. V S. McKnight (ur.), *Envisioning future academic library services* (str. 32–54). Facet Publishing.
<https://doi.org/10.29085/9781856048750>
- Montgomery, S. E. in Miller, J. (2011). The third place: the library as collaborative and community space in a time of fiscal restraint. *College & Undergraduate Libraries*, 18(2-3), 228–238. <https://doi.org/10.1080/10691316.2011.577683>
- Moore, A. in Caruso, B. (2020). Beyond the classroom: developing nontraditional learning spaces in an academic library. V E. Sengupta, P. Bessinger in M. Cox (ur.), *Designing effective library learning spaces in higher education* (str.125–146).
<https://doi.org/10.1108/S2055-364120200000029009>
- Oldenburg, R. (1991). *The great good place: cafés, coffee shops, community centers, beauty parlors, general stores, bars, hanfouts, and how they get you through the day*. Paragon House.
- Podgornik, V. (2019). Pomen knjižnice kot javnega prostora . knjižnica kot »tretji prostor«: primer Goriške knjižnice Franceta Bevka Nova Gorica. *Knjižnica*, 63(1/2), 345–365.
<https://knjiznica.zbds-zveza.si/knjiznica/article/view/7657>
- Priyanto, I. F. (2016). Corners. V D. Sommer, J. Schmidt in S. Clevström (ur.), *High quality design on a low budget* (str. 197–208). De Gruyter.
<https://doi.org/10.1515/9783110375435>
- Rajh, B. (1993). Univerzitetna knjižnica Maribor v svoji novi zgradbi. V B. Rajh (ur.), *Zbornik ob devetdesetletnici Univerzitetne knjižnice Maribor (1903-1993) in stoletnici rojstva Janka Glazerja (1893-1975)* (7–22). Univerzitetna knjižnica Maribor
- Quinnell K. (2020). Building a better space: using affordances to build better locations of study. V E. Sengupta, P. Bessinger in M. Cox (ur.), *Designing effective library learning spaces in higher education* (str. 167–190). Emerald Publishing.
<https://doi.org/10.1108/S2055-3641202029>
- Schopfel, J., Roche, J. in Hubert, G. (2015). Co-working and innovation: new concepts for academic libraries and learning centres. *New Library World*, 116(1/2), 67–78.
<https://doi.org/10.1108/NLW-06-2014-0072>
- Univerzitetna knjižnica Maribor. (2021). *Podprimo ustvarjalnost 2021–2025: Strategija Univerzitetne knjižnice Maribor*.
https://ukm.um.si/sites/default/files/podprimo_ustvarjalnost.pdf

Vogrinčič Čepič, A. (2017). Knjižnica kot (tretji) prostor: družbeni učinki prostorskih praks.

Kerla, 19(1), 57–80. <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-AN07YFMR>

Yoo-Lee, E., Heon Lee, T. in Velez, L. (2013). Planning library spaces and services for millennials: an evidence-based approach. *Library Management*, 34(6/7), 498–511.

<https://doi.org/10.1108/LM-08-2012-0049>

PRILOGA 1: VPRAŠALNIK ZA INTERVJU

1. Kaj je prvo, kar opazite v prostoru? Kaj vas pritegne? Odbije?
2. Kje se najraje zadržujete v UKM?
3. Kako bi ocenili udobje in opremo v prostorih knjižnice?
4. Kakšen vpliv ima naravna svetloba, zvočna izolacija in udobno pohištvo na vašo produktivnost in doživetje prostora?
5. Kako se počutite, ko uporabljate različne prostore v knjižnici (1., 2., 3. nadstropje, knjižno razstavišče, avla, ČUK, arkade) za študij, sodelovanje ali druženje? Kaj vam daje občutek prijetnosti in vabljivosti?
6. Se v prostorih knjižnice počutite sproščeni in motivirani za študij in kaj vpliva na to?
7. Ali ste zadovoljni s številom vtičnic in dostopom do internetne povezave? Kaj bi spremenili? Kaj menite o možnosti izposoje polnilcev za pametne naprave? Bi potrebovali še kaj drugega?
8. Ali ima knjižnica na voljo dovolj tehnološke opreme? Ali to vpliva na vaš obisk knjižnice? Kaj bi še potrebovala?
9. Ali bi želeli prevzemati rezervirano gradivo na različnih lokacijah v knjižnici? Kje?
10. Ali so prostori knjižnice dovolj prilagojeni za različne dejavnosti, kot so individualno študiranje, skupinsko delo, raziskovanje, predavanja, družabni dogodki, sproščanje? Če ne, kaj bi si želeli? Bi želeli imeti poseben kotiček za sproščanje, kakšen?
11. Ali bi si želeli, da bi knjižnica izboljšala obstoječe storitve, da bi še bolj ustrezala vašim potrebam in željam? Kako?
12. Ali si želite v knjižnici novih storitev oz. nove ponudbe in ustreznih prilagoditev prostorov (navedite, katere storitve in kakšne prilagoditve prostorov)?
13. Kako pogosto obiskujete knjižnico?
14. Kako dolgo se v povprečju zadržujete v knjižnici?